

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Ritala, Salla

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Salla Ritala
Sosiaalian koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2014

Salla Ritala

Vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Vuosi 2014 Sivumäärä 55

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, millaisia kokemuksia vanhemmilla on Neljä Astetta Oy:n tarjoamasta MES-ohjelmasta ja sen prosessista. Lisäksi selvitettiin, millaisia muutoksia ohjelma toi asiakkaiden elämään. MES-ohjelma on kasvu- ja itsetuntemusohjelma, joka on tarkoitettu lastensuojeluasiakkuudessa olevien perheiden vanhemmille. Ohjelman läpikäyminen vie aikaa 15 kuukautta. Kaikki tutkimuksessa mukana olleet vanhemmat suorittivat MES-ohjelman ryhmämuotoisesti ja kaikilla heillä oli samaan aikaan tai jo aiemmin ollut lisänä oheisvanhemmuusohjauspalvelu, joka nivoutui tiiviisti MES-ohjelman kanssa yhteen.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto hankittiin teemahaastattelussa, joissa haastateltiin yhteensä seitsemää MES-ohjelmassa mukana ollutta vanhempaa. Haastattelujen kautta saatiin selville, että haastatellut vanhemmat olivat olleet pääosin tyytyväisiä ohjelmaan ja sen läpikäymiseen. Kaikki haastatellut kokivat saaneensa ohjelman kautta omaan arkeensa positiivisia asioita. Johtopäätöksissä voitiin huomata, että aiemmista negatiivisista tukimuotokokemuksista huolimatta vanhemmat lähtivät MES-ohjelmaan mukaan avoimesti. Neljä Astetta Oy:llä tai MES-ohjelmalla ei koettu olevan voimakkaita lastensuojelun kasvoja, mikä helpotti vanhempien osallistumista. Neljä Astetta Oy:n on mahdollista käyttää opinnäytetyön tuloksia oman toimintansa kehittämiseen ja markkinointiin.

Asiasanat: MES-ohjelma, lastensuojelu, avohuolto, vanhemmuus

Salla Ritala

Parents' experiences of MES programme in child protection open-care

Year	2014	Pages	55
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to find out what kind of experiences do parents have about MES programme which is service offered by Neljä Astetta Oy. Besides it was found out what kind of changes programme gave to the parents' lives. MES programme is growing and self-esteem programme which is meant for the parents of child protection client families. Going through the programme takes 15 months. All the parents who took part of this research completed it in group form. Every of them had at same time or had had before besides support parent guidance service which had tight co-operation with MES programme.

Qualitative method was applied in this thesis. Material of this thesis was gathered in theme interviews where seven parents who accompanied in MES programme were interviewed. Interviews showed that the parents were mainly satisfied by MES programme. All the interviewed parents experienced that they had achieved some positive things in to their lives. Conclusions showed that even parents had negative experiences of earlier services they left openly in to MES programme. They thought that Neljä Astetta Oy or MES programme didn't have face of child protection which made easier for parents to take part. Neljä Astetta Oy has a possibility to use the results of this thesis for developing of their work or for their marketing.

Keywords: MES programme, child protection, open-care, parenthood

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Lastensuojelun perusteita	7
2.1	Lastensuojelun prosessi	8
2.2	Avohuollon tukitoimet	11
3	Vanhempien tukeminen	12
3.1	Vanhemmuuden lähtökohtia	12
3.2	Palveluita vanhemmuuden tukena	13
3.3	Vanhemmuuden tukeminen lastensuojelussa	15
4	Neljä Astetta Oy.....	17
5	MES-ohjelma	17
5.1	Asiakkaiden aiempia kokemuksia MES-ohjelmasta	21
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
7	Opinnäytetyön toteutus.....	23
7.1	Laadullinen tutkimus	24
7.2	Haastattelu menetelmänä	25
7.3	Aineisto	26
7.4	Aineiston analyysi	27
8	Tulokset.....	28
8.1	Palvelut ja odotukset ennen MES-ryhmää	28
8.2	Ohjelman sisällöt ja työskentelytahti	30
8.3	MES-ryhmässä työskentely	32
8.4	Muutokset elämässä	34
8.5	Ryhmän ulkopuolella oleva tuki	39
8.6	MES-ohjelman sopivuus eri ihmisille	41
9	Johtopäätökset ja pohdinta	42
10	Oma oppimisprosessi	44
11	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	46
	Lähteet	49
	Liitteet.....	52

Opinnäytetyöni kartoittaa vanhempien kokemuksia Neljä Astetta Oy:n tarjoamasta MES-ohjelmasta. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa olen haastatellut seitsemää MES-ohjelmassa mukana ollutta vanhempaa. Yhteistyökumppanina on toiminut lahtelaislähtöinen Neljä Astetta Oy, joka tuottaa erilaisia lastensuojelun avohuollon ja jälkihuollon palveluja valtakunnallisesti koko Suomessa.

Lastensuojelu puhuttaa tällä hetkellä paljon Suomessa ja sosiaalialalla. Lastensuojeluasiakkuudet ovat lisääntyneet runsaasti viime vuosina (Heino 2008) ja esimerkiksi huostaanottojen purkuun liittyvä tavoite ei nykyisellään toteudu (Liian hajanainen tuki vanhemmille estää perheiden jälleenyhdistymistä lastensuojelussa 2013). Tavoitteena lastensuojelussa on ajaa ensisijaisesti lapsen etua, mutta myös huomioida vanhemmat (Lastensuojelulaki 2007/417). Useiden tutkimusten mukaan vanhemmat kuitenkin jäävät lastensuojelussa vaille tarvitsemaansa tukea.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys perustuu kahteen erilaiseen aiheeseen. Ensimmäiseksi esittelen yleisesti lastensuojelua kertomalla, mitä termillä tarkoitetaan ja mitä lastensuojelu yleisesti pitää sisällään. Lisäksi kerron lastensuojelun palveluprosesseista, joista painotan erityisesti avohuollon tukitoimien esittelyä. Toinen teoreettisen viitekehykseni keskeinen aihe on vanhemmuus ja vanhemmuuden tukeminen. Yhdistän myös teemoja toisiinsa pohtimalla, mitä vanhemmuuden tukeminen on lastensuojelussa. Teoreettisen viitekehysten lisäksi esittelen Neljä Astetta Oy:tä ja MES-ohjelmaa omissa luvuissaan.

Tutkimukseni on laadullinen ja menetelmänä käytin teemahaastattelua. Tutkimuskysymyksenäni oli selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on MES-ohjelmasta. Lisäksi selvitin, millaisia odotuksia vanhemmilla oli palvelusta ennen sen alkamista, miten he kokivat prosessin ja millaisia muutoksia ohjelma on tuonut heidän elämäänsä. Tutkielmani tarkoituksena on tuottaa Neljä Astetta Oy:lle tutkittua tietoa MES-ohjelmasta. He voivat käyttää tietoa esimerkiksi toimintansa kehittämiseen ja markkinointiin.

Tutkielmani tuotti paljon uutta tietoa MES-ohjelmasta. Haastatellut kertoivat monipuolisia ja erilaisia kokemuksiaan esimerkiksi siitä, millaisia odotuksia heillä oli ryhmältä, miltä he kokivat ryhmässä työskentelyn ja mitä se on tuonut heidän elämäänsä. Tuloksien tuottamaa tietoa pohdin Johtopäätökset-luvussa. Lisäksi pohdin omaa oppimisprosessiani ja tutkimuksen luotavuutta ja eettisyyttä.

Valitsin tämän aiheen, koska se on tuore ja uudenlainen. Lastensuojelu on puhuttanut viime aikoina paljon ihmisiä arkielämässä, mediassa ja ammattilaisten keskuudessa. Tärkeää onkin

mielestäni saada oikeiden lastensuojeluasiakkaiden ääni kuuluviin ainakin tämän yhden palvelun osalta. Tutkielmastani saatu tieto on hyödyllistä, jotta palveluita voidaan jatkossakin kehittää tukemaan asiakkaita entistä paremmin. Mielestäni MES-ohjelman kaltainen uusi innovaatio ansaitsee tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Lastensuojelutyön kehittäminen on mielestäni tärkeää, jotta saadaan sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja, jotka ovat taloudellisesti järkeviä ja, jotta resursseja voidaan jakaa järkevästi. Lastensuojelussa keskitytään jatkuvasti entistä enemmän ennalta ehkäisevään ja avoimuuden työhön, johon MES-ohjelma työkaluna sopii todella hyvin. Myös ohjelman laajemmat käyttömahdollisuudet kiinnostavat.

2 Lastensuojelun perusteita

Suomessa lastensuojelua määrittää lastensuojelulaki (2007/417). Kaikki viranomaisten toimet ja ratkaisut siis perustuvat aina lakiin. Lastensuojelu on Suomessa kuntien tehtävä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on aina ensisijaisesti ajateltava lapsen etua. Laki velvoittaa lastensuojelun toteutuksessa, että vanhemmille on tarjottava tukea ja palveluita, mutta lapsen etu on aina ensisijainen. (Lastensuojelulaki 2007; Lastensuojelun perusta 2013.) Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.

Lastensuojelua, kuten monia muitakin sosiaalipalveluja toteutetaan nykyään kunnissa entistä enemmän ostopalveluina. Kuntien menoista yhteensä noin viidennes on ostopalveluita. Lastensuojelupalveluiden lisäksi erityisesti päihde- ja vanhusten huoltoa toteutetaan ostopalveluina. Näistä palveluista noin kolmannes on ostettuja. Lastensuojelussa yritykset ovat nousseet erityisen näkyviksi toimijoiksi, kun taas esimerkiksi vanhusten huollon puolella kunnat, järjestöt ja yritykset toimivat kentällä rinnakkain. (Viidennes kuntien menoista kohdistuu ostopalveluihin 2013.)

Lastensuojelua ohjaavan lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijaisesti vanhempi tai huoltaja on aina vastuussa lapsen hyvinvoinnista. Lapsen kasvua tukeessa on myös tärkeää huomioida lapsen erityiset tarpeet ja myös lapsen omat toiveet. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Vastuussa olevalla vanhemmalla tai huoltajalla on paljon velvollisuuksia lapsen kasvatukseen ja hyvinvoinnista huolehtimisen suhteen. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatukseen huomioiden aina lapsen ikä ja kehitystaso. Kasvu-ympäristön tulisi olla lapselle virikkeitä tarjoava ja turvallinen. Lapsen pitää saada kasvatuksessaan ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Vanhemman vastuiden ja velvollisuuksien ohella vanhemmalla tai huoltajalla on toisaalta oikeus itse määrätä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpitoa järjestetään. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Lastensuojelun käsikirjassa (2013) mainitaan lastensuojelun olevan aina arvosidonnaista toimintaa, sillä tavoitteena on aina olla lapsen puolella ja lasta varten. Lastensuojelutyön keskeisimmät arvot perustuvat Suomen perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Myös sosiaalialan eettiset periaatteet ohjaavat lastensuojelua sopusoinnussa kansainvälisten yleisesti hyväksytyjen arvojen kanssa. Suomen perustuslaissa (1999/731) on määritetty, että kaikkia ihmisiä on kohdeltava tasa-arvoisesti. Erikseen on mainittu myös se, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Lapsella on oltava samat oikeudet kuin aikuisella, ellei niitä ole jonkin lain nojalla erikseen rajoitettu. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Lastensuojelutyötä voidaan pitää myös niin sanottuna normaalistamistyönä, jossa työskennellään kulttuurin viitekehyksestä: mikä meidän kulttuurissamme on normaalia ja hyväksyttävää vanhemmuutta? Lastensuojelua myös ohjaa ensisijaisesti lapsen etu. Esimerkiksi sijoitustilanteissa ajatellaan asiaa vahvasti lapsen näkökulmasta, jolloin sijoitus on usein ristiriidassa vanhemman näkökulman kanssa. (Pitkänen 2011: 20.)

2.1 Lastensuojelun prosessi

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai, kun tehdään päätös lastensuojelutarpeen selvittämisestä. Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksen, lastensuojeluilmoituksen tai lastensuojelun työntekijän tai sosiaalityöntekijän havaitseman lastensuojelutarpeen kautta. Lastensuojelutarpeen kiireellisyys on arvioitava välittömästi. Sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä lastensuojeluasian vireille tulosta ratkaistava, ryhdytäänkö lastensuojelutarpeen selvittämiseen. (Kuoppala & Säkkinen 2011: 12.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, joka on huolissaan lapsen tai perheen tilanteesta. Tietyillä ammattiryhmillä on myös lakisääteinen velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tarkoittaa sitä, että perheestä tehdään lastensuojeluilmoitus jo raskausaikana, jos on ilmeistä, että perhe tarvitsee lastensuojelun palveluita heti synnytyksen jälkeen. Mahdollista on tehdä myös pyyntö lastensuojelutarpeen selvityksestä, jolloin se tehdään yhdessä joko vanhemman tai lapsen kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Lastensuojelutarpeen selvityksen tekee lapsesta vastaava sosiaalityöntekijä. Prosessissa vanhempiin, lapsiin ja mahdollisiin muihin läheisiin henkilöihin luodaan luottamuksellista suhdetta. Selvityksen tarkoituksena on saada perhe itse pohtimaan tilannettaan. Selvityksen aikana mietitään, millaisia tukitoimia ja suojelua lapsi tarvitsee ja, millaiset ammattilaiset tai asian-

tuntijat voivat tilanteessa auttaa. Selvitys täytyy tehdä, vaikka perhe tai joku sen jäsenistä sitä vastustaisikin. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Lastensuojelutarpeen selvityksestä sosiaalityöntekijä tekee yhteenvedon, jonka perusteella lastensuojeluasiakkuus joko päättyy tai jatkuu. Jos asiakkuus päättyy, perhettä ohjataan tarpeen mukaan muiden palveluiden pariin. Jos asiakkuus jatkuu, lapselle ja perheelle tehdään lastensuojelun asiakassuunnitelma. Myös asiakassuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää tehdä yhteistyötä perheen kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Jos lastensuojeluasiakkuus jatkuu, vaihtoehtoina ovat avohuollon tukitoimet, kiireellinen sijoitus tai huostaanotto (Lastensuojelun käsikirja 2013). Avohuoltoa esitellään tarkemmin omassa luvussaan. Kiireellinen sijoitus tarkoittaa sitä, että lapsi sijoitetaan kiireellisesti kodin ulkopuolelle (Lastensuojelun käsikirja 2013). Syynä kiireelliseen sijoitukseen on lapsen oleminen välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuollon tarpeessa. Käytännössä kiireellisen sijoituksen syy voi olla esimerkiksi vanhemman päihtymys tai onnettomuus. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Huostaanotto voidaan tehdä silloin, kun avohuollon tukitoimet eivät ole enää riittävät ja sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Tällaisessa tilanteessa lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa on sellaisia puutteita, jotka uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse vaarantaa toiminnallaan oman terveytensä ja kehityksensä. Huostaanotto, kuten kiireellinen sijoituskin ovat lastensuojelun viimesijaisia keinoja taata lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Ennen lapsen huostaanottoa on aina pyrittävä selvittämään, olisiko jollain lapselle läheisellä henkilöllä mahdollisuutta huolehtia lapsesta tai tarjota muuta tukea. Huostaanottopäätöksen valmistelee sosiaalityöntekijä ja päätöksen tekee kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä muu viranhaltija. Jos 12 vuotta täyttänyt lapsi tai lapsen vanhempi vastustaa huostaanottoa, päätöksen tekee hallinto-oikeus. (Huostaanotto 2012.)

Kiireellinen sijoitus voi kestää enintään 30 päivää, minä aikana on tehtävä päätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta, kiireellisen sijoituksen jatkamisesta, päätös huostaanotosta tai hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. Huostaanotto taas on voimassa toistaiseksi päättyen viimeistään kun lapsi täyttää 18 vuotta. Huostaanotto pitää päättää myös heti, jos siihen ei ole enää lain mukaisia perusteita. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Kunta on velvollinen järjestämään sijaishuollon kiireellisesti sijoitetuille ja huostaan otetuille lapsille. Sijaishuolto voi tarkoittaa perhehoitoa, laitoshoidoa tai muuta lapsen tilanteeseen sopivaa hoitoa. Perhehoitoa pidetään ensisijaisena vaihtoehtona, mutta jos sellaista ei ole

mahdollista järjestää, lapsi voidaan sijoittaa laitoshuoltoon. (Sijaishuoltoa huostaan otetuille 2012; Lastensuojelun käsikirja 2013.) Perhehoito tarkoittaa lapsen sijoittamista yksityiseen kotiin. Perhehoitajalaki määrittää perhehoidon laatusuositukset, hoidettavien enimmäismäärän, hoitajien koulutuksen ja muita seikkoja hoitoon liittyen. Ammatilliset perhekodit järjestävät hoitoa yksityiskodissa yritysmuotoisesti. (Perhehoito on yksilöllinen vaihtoehto 2014.)

Lastensuojelulaitoksilla tarkoitetaan lasten-, nuoris- ja koulukoteja sekä niihin rinnastettavia laitoksia, kuten vastaanottokoteja. Lastenkodeissa ja nuorisokodeissa tarkoituksena on järjestää mahdollisimman kodinomaista, turvallista ja kuntouttavaa asumista lapsille. Koulukodit ovat Suomessa valtion ylläpitämiä, lukuun ottamatta kahta yksityistä yksikköä. Koulukodissa on nimensä mukaisesti oma peruskoulu, jossa lapset käyvät sen lisäksi, että he asuvat kyseisessä laitoksessa. Vastaanottokodit taas ovat laitoksia, joissa pääasiassa selvitetään ja arvioidaan lastensuojelun tarvetta. Sijoitukset ovat yleensä lyhyitä, enintään puoli vuotta kestäviä. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Jälkihuolto tarkoittaa tukea, jota lapselle tai nuorelle tarjotaan sijoituksen päätyttyä. Jälkihuoltoa voidaan tarjota myös muuten, jos se katsotaan tilanteessa tarpeelliseksi. Käytännössä jälkihuolto tukee nuorta itsenäistymään, kun tämä on täysi-ikäistynyt ja muut lastensuojelupalvelut eivät häntä enää koske. Käytännössä palvelut voivat olla esimerkiksi psykososiaalista tukea, tulevaisuuden suunnittelua yhdessä nuoren kanssa, avustamista asunnon hankinnassa, tukea opintoihin ja työllistymiseen sekä taloudellista tukea. Jälkihuolto päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta tai, kun sijoituksen jälkeen lastensuojeluasiakkaana olemisesta on kulunut viisi vuotta. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkuudet kaksinkertaistuivat kymmenessä vuodessa Suomessa (Heino 2008: 10; Kuoppala & Säkkinen 2011: 8). Vuonna 2010 lastensuojelun sosiaalityön ja avohuollon tukitoimien piirissä oli 78 500 lasta ja nuorta, joista kodin ulkopuolelle oli sijoitettu 17 064. Kokonaisuudessaan asiakkuudet kasvoivat edeltävään vuoteen verrattuna 11%. Yksi syy asiakkuuksien lisääntymiselle oli vuonna 2008 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki, jossa selkiytettiin avohuollon asiakkuuden alkamista ja madallettiin lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnystä. Myös avun suuntaaminen perheelle entistä varhaisemmassa vaiheessa on nostanut asiakkuuksien määrää. Vuoden 2010 asiakkuuksista noin 30 000 oli uusia. (Kuoppala & Säkkinen 2011: 1, 8.)

Vuonna 2005 arvioitiin, että Euroopassa oli sijoitettuna laitoksiin 23 000 alle 3-vuotiasta lasta. Suomi oli yksi 12 maasta, joissa oli enemmän kuin kaksi alle 3-vuotiasta tuhannesta lapsesta sijoitettuna laitokseen. Muita maita olivat esimerkiksi Tsekki, Belgia, Bulgaria, Malta, Espanja ja Viro. Esimerkiksi muita Pohjoismaita ei ollut listalla. Näitä maita verrattiin esimerkiksi Iso-Britanniaan, jossa suuntauksena oli jo tuolloin sijoittaa pienet lapset sijaiskoteihin laitosten

sijasta. (Ruxton 2005: 141.) Uusi lastensuojelulaki muutti Suomessakin suuntausta samaan suuntaan.

Vuonna 2009 Suomessa oli pohjoismaisessa vertailussa katsottuna paljon lapsia sijoitettuna. Kodin ulkopuolelle sijoitettiin 2009 keskimäärin 13 lasta tuhannesta. Vastaavat luvut muissa Pohjoismaissa olivat 10-11. Vaikka tilaston mukaan Norjassa ja Ruotsissakin sijoitukset ovat lisääntyneet, niitä on edelleen vähemmän kuin Suomessa. Kaikissa maissa eniten oli sijoitettuna 15-17-vuotiaita lapsia. (Toimiva lastensuojelu 2013: 19-20.)

2.2 Avohuollon tukitoimet

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun avohuollon tukitoimiin ja ryhdyttävä viipymättä, jos lapsen terveys tai kehitys ei ole turvattu tai ne ovat vaarantuneet kasvuolosuhteiden vuoksi. Toimiin ryhdytään myös, jos lapsi itse omalla toiminnallaan vaarantaa omaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimet on tarkoitettu turvaamaan ja parantamaan lapsen mahdollisuuksia myönteiseen kehitykseen ja tukea myös vanhempien kasvatuskykyä ja mahdollisuuksia. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia tukimuotoja kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon nähden. Tukitoimien kuitenkin pitää olla riittäviä ja lapsen edun mukaisia. Avohuoltoa toteutetaan aina mahdollisuuksien mukaan lapsen ja vanhempien kanssa yhdessä. Jos vanhemmat vastustavat tukitoimia, voidaan niitä toteuttaa myös 12-vuotiaan lapsen suostumuksella. Jos toinen vanhemmista vastustaa tukitoimia, voidaan niitä toteuttaa yhteistyössä halukkaan vanhemman kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Tukitoimia pohdittaessa ja suunniteltaessa lähdetään aina perheen yksilöllisistä tarpeista. Lastensuojelun avohuollon tukitoimia voivat olla esimerkiksi toimeentulon ja asumisen turvaaminen, lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittäminen, kuntouttavat palvelut, tukihenkilö- tai perhe, vertaisryhmätoiminta ja virkistystoiminta. Myös sijoitus voi olla avohuollon tukitoimi. Silloin sijoituksella pyritään arvioimaan tuen tarvetta, kuntouttamaan lasta tai järjestämään lapselle väliaikainen huolenpito. Tässä tapauksessa sijoitukseen tarvitaan 12 vuotta täyttäneen lapsen tai huoltajan lupa. (Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa 2009.)

Lastensuojelun avohuollon palveluja ovat oikeutettuja saamaan kaikki lapset ja perheet, jotka ovat lastensuojelun asiakkaita. Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia. Ainoastaan avohuollon tukitoimena toteutettavasta perhehoidosta, laitoshoidosta tai asumispalveluista voidaan periä maksuja. (Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa 2009.)

3 Vanhempien tukeminen

Monet lapsiperheet kaipaavat tukea erilaisissa elämäntilanteissa. Erityisesti elämän taitekohdat ja suuret muutokset, kuten lapsen syntymä tai perheenjäsenen sairastuminen ovat tilanteita, joissa erityisesti kaivataan tukea perheeseen. Lapsiperheiden tukeminen kuuluu lakisääteisenä neuvoloiden palveluihin. (Haaranen 2012: 14.)

3.1 Vanhemmuuden lähtökohtia

Vanhemmuutta voidaan määritellä monin eri tavoin. Lapsen huoltajuuden kriteerit määritellään laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361). Yleensä lapsen huoltajina toimivat lapsen vanhemmat tai toinen heistä. Laki määrittelee, että lapselle pitää taata tasapainoinen kehitys ja yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioon ottava hyvinvointi. Lisäksi laki määrittää lukuisia vanhemmuuden velvollisuuksia, jotka on mainittu myös lastensuojelulaissa (kts. luku 2). (Saarnio 2004: 242-243.)

Huoltajuus on aina oikeudellinen käsite toisin kuin vanhemmuus. Vanhemmuus liittyy perheen sisäisiin suhteisiin, kun huoltajuus taas on oikeuden määräämää. Isyys on Suomen lainsäädännössä haasteellisempi käsite, sillä sen määrittelyyn liittyy erilaisia lakeja. Äitiyteen ei sen sijaan liity lakeja, vaan lapsen synnyttäneyttä naista pidetään automaattisesti lapsen äitinä. (Kangas 2004: 106-108.)

Vanhemmuuden tukeminen on erilaista eri aikoina ja olosuhteissa. Odotusaika ja lapsen syntymän jälkeinen aika ovat tärkeitä, sillä tuona aikana vanhempi luo kiintymyssuhdettaan lapseen. Lapseen tutustuminen on tärkeää, mutta myös itsensä tunteminen. Lapsen saaminen herättää vanhemmassa usein ajatuksia omasta lapsuudesta ja suhteesta omaan vanhemmuuteen. Raskaus muokkaa myös parisuhdetta ja odottavaa äitiä sekä psyykkisesti, että fyysisesti. Perheen tukeminen jo odotusaikana on tärkeää, sillä monet vanhemman ja lapsen väliset ongelmat ovat havaittavissa jo tuolloin. (Järvinen, Lankinen, Taajamo & Veistilä & Virolainen 2012: 122-123.)

Lapsen saamisen jälkeen vanhemmuus ja parisuhteen roolit tulisi sovittaa yhteen, mikä voi olla haastavaa. Hyvä parisuhde luo edellytyksiä hyvälle vanhemmuudelle ja päinvastoin, joten molemmilla alueilla tarvitaan tukea. Vanhemmuus jo itsessään on monimuotoinen asia. Se lähtee rakentumaan elämäntilanteesta, omasta lapsuudesta, parisuhteesta ja muista sosiaalisista suhteista. Vanhemmuus on jatkuva prosessi, josta on löydettävissä ainakin viisi erilaista tasoa: taloudellinen, juridinen, biologinen, psykologinen ja käytännöllinen. Vanhemmuuteen

liittyy myös paljon rooleja suhteessa lapseen, sillä lapselleen vanhempi on esimerkiksi rajojen asettaja, elämän opettaja ja rakkauden antaja. (Järvinen ym. 2012: 124-125.)

Lapsen saaminen on perheessä aina uuden elämäntilanteen alku. Vanhempien on tuolloin esimerkiksi opetettava uusia taitoja ja uusien arkirutiinien yhteen sovittamista. Monet kokevat, että lasten saamisen myötä arki muuttuu haastavammaksi kuin aiemmin. Tutkimusten mukaan vanhempien keskinäinen hyvä suhde helpotti lapsiperheitä jaksamaan arjessa. (Lammi-Taskula & Salmi 2009: 50, 53.)

3.2 Palveluita vanhemmuuden tukena

Perhetyö on perheiden tukemisen keskeinen työmuoto. Lastensuojelulaissa perhetyö on määriteltä yhdeksi avohuollon tukitoimeksi, jonka tarkoituksena on esimerkiksi turvata lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä ja vähentää huostaanottoja. Käytännössä perhetyö on perheen arjen tukemista suunnitelmallisella ja ammatillisella työskentelyllä. Perhetyötä tehdään monialaisesti eri sektoreilla, kuten terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, varhaiskasvatuksessa ja laitoksissa. Perhetyöntekijä on ammattilainen, joka tekee täysipäiväisesti perhetyötä, mutta esimerkiksi koulun kuraattori voi toteuttaa perhetyötä omasta näkökulmastaan, vaikkei olekaan perhetyöntekijä. (Järvinen ym. 2012: 12-13.)

Perhetyötä voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen, joita ovat ennaltaehkäisevä perhetyö, lastensuojelun perhetyö ja vaativan perhetyön erityisalue. Ennaltaehkäisevässä perhetyössä huoli lapsesta on vielä pieni ja työmuodot ovat hyvin arkilähtöisiä, kuten arjessa auttaminen, ohjaaminen ja neuvominen, keskusteluapu ja vertaisryhmät. Lastensuojelun perhetyössä huoli lapsesta on jo suuri ja usein lapsesta on jo tehty lastensuojeluilmoitus. Sosiaalitoimi vastaa lastensuojelun perhetyöstä, ja painopiste on tukemisen lisäksi myös kontrollissa. Työmuotoja ovat esimerkiksi parityöskentely, terapiapalvelut ja laituskuntoutus sekä ennaltaehkäisevän perhetyön työmuodot. Vaativan perhetyön erityisalue on nimensä mukaan vaativampi toimintakenttä, ja sitä toteuttavat kolmas sektori, yksityiset palveluntuottajat ja erikoissairaanhoidto. Huoli lapsesta on suuri ja työmenetelmät ovat vaativia, kuten laitoshoidto ja vaativa psykoterapia. (Järvinen ym. 2012: 72.)

Perhetyön sisällöt ovat moninaisia. Niitä ovat esimerkiksi arjen hallinnan ja toimintakyvyn tukeminen, lasten hoidossa ja kasvatuksessa ohjaaminen ja sosiaalisen verkoston ylläpitämisen tukeminen. Yhtenä sisältönä on myös parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen. (Järvinen ym. 2012: 113.)

Ari Haaranen tutki haastatellen vuosina 2008-2009 erilaisia vanhempainryhmiä. Ryhmät olivat seurakunnan, perhekeskusten ja vanhempien perustaman vertaistukiyhdistyksen perustamia.

Ryhmät olivat sekä avoimia, puoliavoimia, että suljettuja. Haarasen haastattelemat ryhmät kokoontuivat säännöllisesti noin joka viikko tai joka toinen viikko. (Haaranen 2012: 29, 38, 46.)

Haarasen tutkimissa ryhmissä käsiteltiin laajasti monenlaisia vanhemmuuteen ja perheeseen liittyviä teemoja, kuten lapsen hoitoa ja kasvatusta, vanhemmuutta, parisuhdetta ja seksuaalisuutta, perheen arkea ja lapsiperheiden palveluja ja etuuksia. Tutkimuksen mukaan parhaiten käsitellyiksi aiheiksi tulivat vanhemmuus, perheen arki ja perheen ihmissuhteet. Huonoiten käsitellyiksi teemoiksi tulivat parisuhde ja seksuaalisuus, lapsen kehitys ja hoito sekä lapsen ikään liittyvät pulmat. Vertaistukeen enemmän painottuvissa ryhmissä perheen ihmissuhteet, parisuhde ja seksuaalisuus käsiteltiin kaikkein huonoiten tai ei lainkaan. (Haaranen 2012: 48-49.)

Tutkituissa vanhemmuusryhmissä yleisin ohjausmenetelmä olivat erilaiset keskustelut. Toiseksi yleisin menetelmä oli vierailevat asiantuntijat. Asiantuntijat oli koettu mieluisena ja hyvänä menetelmänä ryhmissä ja monet tutkimukseen osallistuneet olivat toivoneet heitä jopa enemmän. Asiantuntijoina ryhmissä vieraili esimerkiksi terveysalan, kulttuurin ja perhetyön edustajia. Menetelminä käytettiin myös alustuksia ja luentoja, mutta niitä vanhemmat eivät kokeneet niin toimiviksi kuin aiemmin mainitut. Myös ryhmätöitä ja tutustumiskäyntejä käytettiin ryhmien menetelminä. (Haaranen 2012: 50-51.)

Haarasen haastattelemien vanhempain suurin motiivi tulla vanhempainryhmiin oli tavata muita aikuisia ja vaihtaa kokemuksia. Ryhmien toivottiin auttavan kotona ja arjessa jaksamisessa. Ensimmäisen lapsen vanhemmille tärkeää oli saada ryhmistä tukea omaan vanhemmuuteen ja käytännön tietoa lapsen kasvatuksesta. Toisen tai useamman lapsen vanhemmat sen sijaan keskittyivät ystävien ja tuttavien tapaamiseen. Heitä toivat ryhmiin myös aiemmat hyvät kokemukset vastaavista ryhmistä. Ryhmien ohjaajilta odotettiin eniten vertaisuutta. (Haaranen 2012: 52-53.)

THL:n raportissa (2010) on esitelty vanhemmuuden haasteita ja palvelujen vastaavuutta siihen. Raportin mukaan vanhemmat olivat eniten huolissaan lastensa fyysisestä terveydestä, psykososiaalisesta kehityksestä, sosiaalisista suhteista ja tunne-elämästä. Omassa vanhemmuudessaan vastaajat olivat eniten huolissaan omasta jaksamisestaan, vanhemmuuden taidoistaan, maltin säilyttämisestä riitatilanteissa ja yhteisen ajan riittämisestä. Tutkimukseen vastanneista vanhemmista 83 prosentilla oli vähintään yksi lievä tai selvä lapsen tai vanhemmuuteen liittyvä huoli. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2010: 37-39.)

Tutkimuksessa vanhemmat arvioivat, että perheen ongelmista on tai olisi helpoin keskustella oman puolison, omien tai puolison vanhempain ja ystävien kanssa. Äidit kokivat puhumisen

keskimäärin helpommaksi kuin isät. Vanhemmat arvioivat kyselyssä myös, sitä miten helppoa perheen tai lapsen huolista olisi kertoa ammattihenkilölle. Neuvolan terveydenhoitaja, koulun terveydenhoitaja, hammashuollon työntekijät ja puheterapeutti koettiin terveydenhuollossa henkilöiksi, joille olisi helpoin kertoa huolista. Melko tai erittäin vaikeiksi henkilöiksi keskusteluun koettiin psykiatrian ja mielenterveyspalvelujen ammattilaiset, terveyskeskuksen lääkäri, terveyskeskuksen sairaanhoitaja sekä lääkäri. Sosiaali- ja opetuspalveluissa opettaja, päivähoiton henkilöstö, kerhotoiminnan ammattihenkilöt ja erityisopettaja koettiin henkilöiksi, joille olisi helpointa kertoa lapsen tai perheen huolista. Vaikeimmaksi koettiin lastensuojelun työntekijät, oppilashuoltoryhmä ja sosiaalityöntekijä. Tutkimukseen vastanneista vanhemmista puolet oli saanut apua viimeisen 12 kuukauden aikana lapsen terveyteen liittyvässä huolissa. Suurin osa oli saanut apua ja tukea myös arjessa jaksamiseen, henkistä apua, tukea lapsen hoitoon ja kasvatukseen sekä myönteistä palautetta vanhempana olemisesta. (Perälä ym. 2010: 40, 43.)

Vanhemmista, joilla oli lievä tai selkeä huoli lapsestaan, reilusti yli puolet koki saamansa avun ja tuen olleen riittävää. Parhaiten apua oli saatu lapsen oppimisvaikeuksiin, lapsen fyysiseen terveyteen ja oppimiseen yleensä. Heikoiten apua oli saatu lapsen tunne-elämään, käytökseen, psykososiaaliseen kehitykseen ja terveyteen liittyviin asioihin. (Perälä ym. 2010: 43.)

3.3 Vanhemmuuden tukeminen lastensuojelussa

Lastensuojelun käsikirjan (2013) mukaan vanhempien tukeminen on erityisesti tukemista ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Ehkäisevä lastensuojelu ei ole lastensuojeluasiakkuuteen sidoksissa olevaa työskentelyä vaan ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan erilaisissa palveluissa, kuten neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisotyössä. Erilaisiksi vanhemmuuden tukemistoimiksi käsikirjassa on mainittu esimerkiksi erilaiset leirit, lomatoiminta, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta sekä hyvinvointineuvolat ja avopalvelupisteet. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Vaikka ehkäisevä lastensuojelu ei ole sidoksissa lastensuojeluasiakkuuteen, on sen asemaa vahvistettu entisestään. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoitus on olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tarkoituksena on saada laaja määrä ammattilaisia kiinnittämään huomiota lasten ja perheiden hyvinvointiin ja tilanteisiin sekä huomaamaan huolestuttavat tilanteet ajoissa. Varhainen puuttuminen ongelmatilanteisiin vähentää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun eli lastensuojelutarpeen selvityksen, avohuollon tukitoimien, kiireellisen sijoituksen, huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon tarvetta. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Lastensuojelussa tavoite on aina tehdä yhteistyötä vanhempien ja koko perheen kanssa etsien yhdessä ratkaisuja ja kertoen aina syistä, seurauksista ja päätösten perusteluista. Lastensuo-

jeluun liittyy usein voimakkaita tunteita, jotka on myös otettava vastaan. Vanhemmat voivat myös vastustaa toimia, mutta silti lastensuojelun työntekijöiden tulisi pyrkiä yhteistyöhön perheen kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2013.)

Harry Ferguson pohtii teoksessaan *Child protection practice* (2011) äitien ja isien tukemista lastensuojelussa erillisinä käsitteinä. Hänen mukaansa jo historiasta korostuu äitien suurempi vastuu lapsistaan kuin isien vastuu. Ferguson korostaa, että äitejä tukiessa tilanteen yksilöllisyys on aina huomioitava tukimuotoja pohdittaessa. Hän painottaa sitä, että äidit tarvitsevat tukea, jotta tilanteita voidaan ratkoa, mutta aina ensin on huolehdittava lapsen turvallisuudesta. (Ferguson 2011: 137-138.)

Ferguson kuvailee isien tukemisen olevan haastavampaa, sillä äitien ja lasten tilannetta korostetaan usein enemmän. Isät myös saattavat suhtautua vastahakoisemmin tukitoimiin, jolloin he menettävät usein mahdollisuutensa oman vanhemmuutensa kehittämiseen. Fergusonin mukaan myös työntekijöillä on vaikeuksia mieltää isiä osana koteja, sillä kotia on perinteisesti pidetty äitien alueena. (Ferguson 2011: 151-152.)

Miia Pitkäsen tutkimuksen (2011) mukaan huostaan otettujen lasten vanhemmille tarkoitettu kuntoutus on vähäistä ja muukin ammatillinen tuki pientä. Pitkäsen haastattelemat vanhemmat, joilla kaikilla oli huostaan otettu lapsi, kuvasivat omaa vanhemmuuttaan rinnakkaisvanhemmuudeksi sijaishuollon kanssa, sillä sijaishuolto huolehtii lapsen kasvatuksesta, mutta emotionaalinen suhde lapsen ja vanhemman välillä säilyy edelleen. Lastensuojelulaki edellyttää suunnitelmallista työskentelyä myös lastensuojeluperheiden vanhempien kanssa. (Pitkänen 2011: 7.)

Myös Lastensuojelun keskusliiton tekemän selvityksen mukaan lastensuojelussa vanhemmat usein jäävät vaille tarvitsemaansa tukea erityisesti, kun lapsi on sijoitettuna. Vanhempien tukemisen puute on usein suuri syy siihen, ettei huostaanottoa voida päättää ja perhettä yhdistää. Selvityksen mukaan ongelman ytimessä on se, että palvelujärjestelmässä vanhemmille ei tunnu löytyvän sopivaa tukimuotoa palveluiden keskellä. Esimerkiksi aikuissosiaalityön ja lastensuojelun yhteistyö on heikkoa. (Liian hajanainen tuki vanhemmille estää perheiden jälleenyhdistymistä lastensuojelussa 2013.)

Sosiaali- ja terveysministeriön raportin *Toimiva lastensuojelu* (2013) aineistossa korostui myös se, että vanhemmat kokivat jäävänsä yksin, kun lapsi on sijoitettuna. Vanhemmat korostivat, ettei heidän tilanteensa korjaannu itsestään, vaan he tarvitsevat tukea suhteessa lapseensa. Vanhemmat kokivat, että muutoin suunnitelmallinen ja tavoitteellinen työskentely ei toteudu. (Toimiva lastensuojelu 2013: 12.)

Toimiva lastensuojelu -raportissa listataan erilaisia kehittämisehdotuksia ja tavoitteita lastensuojelulle Suomessa. Yhtenä tavoitteena painotetaan perheiden kokonaisvaltaista tukemista. Käytännössä siis avohuollossa pitäisi panostaa perhetyöhön ja kotipalveluihin sekä niiden oikeaan kohdistamiseen. Perhe pitäisi huomioida kokonaisvaltaisesti myös sijoitustilanteessa niin, ettei vanhempien kanssa työskentely jää ainoastaan lastensuojelulaitosten tehtäväksi. Tukeminen on tärkeää myös siksi, että tavoitteellisesti voidaan työskennellä huostaanottojen päättämiseksi. (Toimiva lastensuojelu 2013: 21.)

4 Neljä Astetta Oy

Neljä Astetta Oy on perustettu vuonna 2005 sosiaalialaa ja yritysmaailmaa yhdistäen. Vajaassa 10 vuodessa toiminta on kasvanut ja tällä hetkellä yrityksessä työskentelee lähes 60 työntekijää ja yhteistyötä tehdään noin 50 kunnan ja kaupungin kanssa. Yritys on työskennellyt yhteensä yli 500 asiakasperheen kanssa. Neljä Astetta tarjoaa asiakkailleen perhetyötä, vanhemmuustyötä, jälkihuoltoa sekä koulutus- ja asiantuntijapalveluita. Neljä Astetta Oy tarjoaa konkreettisia vaihtoehtoja laitossijoituksille, ennen sijoitusta tai sen jälkeen. (Neljä Astetta Oy 2013.)

Neljän Asteen työskentely perustuu vahvasti asiakaslähtöisyyteen ja yksilöllisyyteen. Kaikkia palveluita voidaan muokata asiakkaan tarpeiden mukaiseksi. Tapaamis- ja työskentelyajat sovitaan asiakasperheen aikatauluihin sopiviksi, joten työtä tehdään sekä päivisin, että iltaisin, tarvittaessa myös öisin. Laskutus tapahtuu vain toteutuneesta työajasta, ei esimerkiksi sellaisista tapaamisista, joihin asiakas on jättänyt tulematta. (Neljä Astetta Oy 2013.)

Neljä Astetta nimittää toimintaansa uuden sukupolven lastensuojeluksi, jolla he viittaavat siihen, että jokaisella sukupolvella on tarve tehdä asiat edellistä paremmin tai ainakin omalla tavallaan. Tästä lähtökohdasta he ovat lähteneet rakentamaan omanlaistaan mallia toteuttaa lastensuojelua. Toiminnan lähtökohtana on huomioida ihmisyyteen kuuluva rakkauden tarve, perustarpeet ja yhteyden tarve. (Uuden sukupolven lastensuojelua 2014.)

Neljä Astetta Oy:ssä toiminnan lähtökohta on se, että sekä vanhemman, että lapsen rakkauden tarve on täytettävä. Yrityksessä uskotaan, että kaikki ihmisyyden ongelmat johtuvat pohjimmiltaan rakkauden puutteesta; siitä, ettei lapsena ole saanut tarpeeksi hoivaa ja huomiota vanhemmilta. (Monimuotoinen rakkaus on lapsen keskeisin tarve ja oikeus 2014.)

5 MES-ohjelma

MES- eli Monimuotoisen elämän sankari -ohjelma on syntynyt monien elementtien pohjalta. Keskeistä ovat olleet MES-ohjelman kehittäjän ja Neljä Astetta Oy:n yhden perustajan Mikko

Meritien erilaiset elämän kokemukset. Hänen kokemuksiinsa ovat kuuluneet esimerkiksi oma laitossijoitus, päihderiippuvuus ja siitä kuntoutuminen sekä itse vanhempana oleminen. Lisäksi erilaiset terapiat, koulutukset ja kirjallisuus ovat olleet keskeisiä MES-ohjelman syntyyn liittyneitä tekijöitä. (Miten MES on syntynyt?: 2013.) Myös Neljässä Asteessa ennen MES-ohjelman syntyä saadut työskentelykokemukset ovat ohjanneet MES-ohjelmaa (N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2014). Tässä työssä MES-ohjelmasta käytetään termiä MES-ohjelma, MES tai ohjelma.

MES on ohjelma yksilöllisen hyvinvoinnin, itsetuntemuksen ja vanhemmuuden kyvyn parantamiseksi. Ohjelma on tällä hetkellä käytössä lähinnä lastensuojelun avoimuuden vanhemmille, huostaan otettujen lasten vanhemmille ja sijaisperheiden lasten vanhemmille. Ohjelmaa ollaan tuomassa myös esimerkiksi mielenterveyskuntoutujille, päihdekuntoutujille ja työttömille. (MES-ohjelma 2014.)

Itsetuntemuksen ja arjen toimintamallien parantaminen ovat MES-ohjelman tärkeitä tehtäviä. Ohjelma perustuu ihmisen kykyyn oppia uutta, käydä läpi muutosprosessia, vastaanottaa apua ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Tarkoituksena on parantaa ihmisen minäkuvaa ja saada tämä näkemään elämäkokemuksiaan uudesta näkökulmasta. (MES-ohjelma 2014.)

MES-ohjelman läpikäyminen kestää 15 kuukautta ja sen aikana käydään läpi 15 erilaista teemaa. Ohjelma sopii monenlaisille henkilöille, sillä sitä voidaan muokata yksilöllisesti kunkin henkilön tilanteisiin tai jonkin ryhmän tarpeisiin sopivaksi. MES-ohjelman vahvuus perustuu siihen, että se ottaa huomioon elämänalueet kokonaisvaltaisesti ja konkreettisesti. Työtavat valitaan perheen tilanteen mukaan ja ne voivat sisältää joko yksilö-, pari- tai ryhmämuotoista työskentelyä tai useampaa näistä. (Vanhemmuus- ja verkostotyön MES-ohjelma 2013.)

MES-ohjelman tarkoitus on tukea perheitä erilaisissa elämän haasteissa perheen ja vanhemman hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on tarjota vanhemmalle sellaisia kokemuksia ja ajatuksia, jotka ovat puuttuneet hänen lapsuudestaan. MES-ohjelmassa yhdistyvät ajatukset, keskustelut ja unelmat arjen konkreettisiin asioihin. (MES-ohjelmaa tarvitaan 2013.)

MES-ohjelma jakautuu kolmeen eri osioon. Ensimmäinen osa on asiakkaan voimauttamista, ja siinä keskitytään vanhemman unelmiin, ilon aiheisiin ja tarpeisiin. Toinen osio on oman vanhemmuuden malli, jossa pohditaan sukupolvia, omaa lapsuutta, tunteita ja omia menetyksiä. Kolmannessa osiossa käydään läpi tulevaisuutta; sen rooleja, parisuhdetta, arvoja ja tärkeysjärjestystä. (MES-ohjelman toteutus käytännössä 2014.)

Monien asiakkaiden kohdalla MES-ohjelma toteutuu ryhmämuotoisena työskentelynä. Kaksi kertaa kuukaudessa kokoontuviin ryhmiin kuuluu noin 6-8 henkilöä. Kuukausittaisiin tapaami-

siin kuuluu sekä neljän tunnin mittainen MES-itsetuntemuskoulutus, että kahden tunnin pituinen ohjattu MES-vertaisryhmä. Työskentely ryhmissä etenee suunnitelman mukaisesti teemoittain. (Vanhemmuuden ja verkostotyön MES-ohjelma 2013.) Vertaisryhmän tarkoitus on syventää itsetuntemuskoulutuksessa käsiteltyjä asioita ja käydä läpi työskentelyn aikana heränneitä tunteita. Lisäksi voidaan keskustella, millaisia muutoksia kukin on lähtenyt tavoittelemaan sen pohjalta, mitä itsetuntemuskoulutuksessa on tiedostanut. Tapaamiskerrat on sijoitettu niin, etteivät niiden välit veny liian pitkiksi. (N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 5.5.2014.)

MES-ohjelmassa käytetään työkaluina erilaisia karttoja, joita asiakas saa käyttöönsä yhteensä 23. Näistä kartoista 15 on tunnepuolen kohtaamiseen ohjaavaa karttaa ja kahdeksan arjen toimintamalleja rakentavaa karttaa. Kartat ovat asiakkaiden käytössä niin prosessin ajan, kuin sen jälkeenkin. (MES-ohjelman toteutus käytännössä 2014.) Kartat on kehitetty juuri MES-ohjelmaan, eikä niitä käytetä muualla. (N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 4.2.2014.)

Kartat auttavat työskentelyssä asiakasta pilkkomaan elämän kokonaisuuksia pienemmiksi palloiksi ja huomaamaan konkreettisia asioita. Ryhmämuotoisessa MESissä käydään tunnepuolen karttoja läpi itsetuntemuskoulutuksessa. Työskentely jatkuu myös asiakkaan arjessa konkreettisen tuen ja tavoitteellisten toimintamuotojen kautta. Arjen toimintamallien karttoja käytetään lähinnä työskentelyssä oheisvanhemmuusohjaajan kanssa. (N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 4.2.2014 & 5.5.2014.)

MES-ohjelma kuuluu osana Neljän Asteen intensiivisen perhetyön palveluun tai se voidaan toteuttaa omana palvelunaan. Intensiivisessä perhetyössä perheen kanssa työskentelee oheisvanhemmuusohjaaja. (N. Malinen & T. Sipiläinen, henkilökohtainen tiedonanto 16.5.2014.) Ohjaaja tapaa perhettä keskimäärin 36 tuntia kuukaudessa ja on ennen kaikkea arjen tukija. Oheisvanhemmuusohjaaja on aktiivisesti selvillä MES-ryhmässä työstetyistä aiheista ja osaa suhteuttaa omaa työskentelyään asiakkaan ryhmässä kokemiin asioihin ja teemoihin. Oheisvanhemmuusohjaajilla on käytössään arjen toimintamallien karttoja, joilla voidaan työstää kodin arkisia toimintamalleja. Asiakkailta on myös mahdollisuus soittaa 24 tuntia vuorokaudessa avoinna olevaan päivystyspuhelimeen, johon vastaa päivystävä johtavassa asemassa oleva Neljän Asteen työntekijä. (N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 4.2.2014 & 5.5.2014.)

MES-ohjelman syntyyn ovat vaikuttaneet monet erilaiset koulutukset, terapiat ja monenlainen kirjallisuus. Seuraavaksi esittelen muutamia teoksia, jotka ovat olleet vaikuttamassa MES-ohjelmaan. Esittelemäni kirjat ovat myös sellaisia, joita MES-ohjelmaan kouluttautuvat ammattilaiset lukevat prosessin aikana. Lisäksi MES-ohjelmaa läpikäyvät asiakkaat voivat halu-

tessaan tutustua kyseisiin teoksiin. (Mites on MES on syntynyt: 2013; N. Malinen, henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2014.)

Tommy Hellstenin *Virtahepo olohuoneessa* (1990) on ollut yksi MES-ohjelmaan vaikuttaneista teoksista. Teoksessa Hellsten käsittelee läheisriippuvuutta ja sisäistä lapseutta. Menneisyyden käsittely on tärkeä vaihe oman vanhemmuuden luomisessa. Lapsuudessa koetut vanhemmuuden mallit ja toiminta vaikuttavat pitkälle omaan aikuisuuteen. Oma vanhemmuutta on haastavaa lähteä rakentamaan, jos omia lapsuuden kokemuksia ei ole käsitelty. (Hellsten 1999: 168-169.)

Hellsten korostaa teoksessaan *Virtahepo olohuoneessa*, sitä miten vanhemmat toimivat peileinä lapsen minuuden kasvulle. Hänen mukaansa lapsi ei voi kasvaa omaksi persoonakseen ilman vanhemmuutta. Lapsen tunteet, tarpeet ja taidot ovat ikään kuin lapsen takana, näkymättömissä ja ne voidaan nähdä vain vanhemman kautta, joka toimii peilinä lapselle. Jos näitä peilejä ei ole lapsena ollut, herää aikuistuesssa kysymys, mistä silloin voi löytää peilit. Elämää ei pääse elämään, ellei ole päässyt käsittelemään niitä asioita, joita lapsuudessa ei ole käsitelty. (Hellsten 1999: 173-174.)

Tommy Hellstenin teos *Elämän paradoksit - Saat sen mistä luovut* (2001) on myös vaikuttanut MES-ohjelmaan. Teoksessa käsitellään nimensä mukaisesti elämän paradokseja. Niitä ovat esimerkiksi heikkouden peittäminen vahvuudella, omaan itseen tutustuminen ja minuuden rakentaminen paradoksien näkökulmasta. (Hellsten 2001: 17-21.)

Hellsten painottaa teoksessaan *Elämän paradoksit*, ettei elämän suuria kysymyksiä voi aina miettiä järjellä, vaan tarvitaan muitakin työkaluja. Esimerkiksi rakkautta, kuolemaa ja identiteettiä ei voida täysin pohtia järjellä. Hän painottaa kuuntelun, läsnäolon ja ihmettelyn merkitystä ja sitä, että elämässä on usein enemmän kysymyksiä kuin vastauksia, mutta se ei haittaa. (Hellsten 2001: 11-13.)

Irene Kristerin *Tule lähelle, mene pois* -teos (2011) on myös antanut näkökulmia MES-ohjelmaan. Teos käsittelee rakkautta ja riippuvuutta parisuhteessa. Kristerin mukaan monet ihmiset ovat parisuhteissaan aikuisia lapsia, jotka helposti syyttävät parisuhteen ongelmista itseään. Oma lapsuutta yritetään korvata parisuhteella esimerkiksi manipuloimalla ja kiristämällä toista, jotta saataisiin sellaisia kokemuksia, joita itse haluaa. (Kristeri 2011: 17-19.)

Kristeri painottaa paljon lapsuuden kokemusten kantamista aikuisuuteen. Esimerkiksi toisiin ihmisiin sitoutuminen on riippuvaista siitä, millaisia malleja lapsuudessa on koettu ja opittu. Omat lapsuudet tunteet ja kokemukset, kuten luottamattomuus, turvattomuus ja hoivan puute näyttäytyvät myöhemmin omassa parisuhteessa ja avioliitossa. (Kristeri 2011: 74.)

Kimmo Takasen *Tunne lukkosi - Vapaudu tunteiden vallasta* -kirja (2011) on ollut myös yksi MES-ohjelmaan vaikuttanut teos. Takanen kertoo kirjassaan tunnelukoista, jotka saavat ihmisen ajattelemaan itsestään tai muista negatiivisia asioita. Hän kuvaileekin tunnelukkoja erilaisiksi haitallisiksi uskomuksiksi, joita ei kuitenkaan usein tiedosteta. Esimerkkejä lukoista ovat alistuminen, hylkääminen, rankaisevuus ja tunnevaje. (Takanen 2011: 16-17.)

Myös Takanen painottaa teoksessaan lapsuuden ja sen kokemusten merkitystä. Hänen mukaansa tunnelukot syntyvät nimenomaan lapsuuden kokemuksista ja tunnelukkojen avaaminen vaatii oman lapsuutensa muistojen avaamista. Takasen mukaan lapsuuden ja aikuisuuden rajaa on vaikeaa tai jopa mahdotonta eritellä, vaan jokaisessa on sisällä pieni lapsi. (Takanen 2011: 167-168.)

MES-ohjelmaan on vaikuttanut myös Arto Pietikäisen teos *Joustava mieli* (2010). Kirjassa Pietikäinen käsittelee esimerkiksi stressiä ja arjen ylivaltaa ihmisen elämässä. Teoksen tarkoitus on ohjata lukijaa lähemmäs psykologista joustavuutta. Pietikäisen mukaan psykologinen joustavuus johtaa positiivisiin muutoksiin ja hyvinvointiin. (Pietikäinen 2010: 9.)

Pietikäinen painottaa, ettei halua kirjassaan ohjata lukijaa eroon tavallisista elämään kuuluvista asioista, kuten stressistä. Hän korostaa enemmänkin sitä, että on tärkeää päästä eroon asioista, jotka hallitsevat liiaksi elämää. Niitä voivat olla esimerkiksi huolet, pelot ja liiallinen stressi. Pietikäisen mukaan ei ole niinkään tärkeää pohtia, onko esimerkiksi stressi vähentynyt vaan miten oma suhtautuminen stressiin on muuttunut. (Pietikäinen 2010: 331-332.)

5.1 Asiakkaiden aiempia kokemuksia MES-ohjelmasta

Varsinaista aiempaa tutkimustietoa MES-ohjelmasta ei ole, sillä se on ollut toiminnassa vain noin kolme vuotta. Lokakuussa 2013 4 Asetta Oy:n viestintäpäällikkö Susanna Erätuli haastatteli puhelimitse kymmentä MES-ohjelman asiakasta heidän kokemuksistaan. Haastateltavissa oli yhdeksän asiakasperheen äitiä ja yksi isä. Haastatteluista ei tehty varsinaista tutkimusta tai analyysia, vaan kommentteja kerättiin yhteen. Seuraavassa esittelen lyhyesti haastattelussa esiin nousseita kommentteja ja teemoja.

Erätulen toteuttamista haastattelukatkelmista käy ilmi, että monet haastatellut olivat saaneet positiivisia asioita elämäänsä MES-ohjelmasta. Useampi mainitsi, että itsetunto ja itsetuntemus olivat vahvistuneet prosessin myötä. Usea myös mainitsi tärkeäksi ohjelmassa käsitellyt eri sukupolviin liittyvät asiat ja tekijät: ”Asiat mitä on käyty sieltä oman lapsuuden ja myös edeltävien sukupolvien kautta ovat herättäneet tajuamaan, ettei ketään tarvitse syyt-

tää. Tärkeintä voikin olla se, että hyväksyy asiat lopulta. Ne ovat nyt näin ja tästä mennään.” (Erätuli 2013.)

Moni haastatelluista koki puhumisen antavan heille helpotusta tai voimaa. ”Aluksi jännitti, mutta sitten ei enää. Olo tuli siellä äkisti hirveän vapautuneeksi. En tiedä onko meillä vaan niin hyvä ryhmä ja vetäjä, mutta olen pystynyt puhumaan hyvin henkilökohtaisista asioista, sellaisista mitä en ole ikinä tähän mennessä puhunut kenellekään muulle. Oikeasti. Se kertoo aika paljon, mikä tämä on tämä ryhmä. Tosi hyvä”, oli yhden haastateltavan kommentti. (Erätuli 2013.)

Oheisvanhemmuustyöskentelyyn kuuluu osana myös päivystyspuhelin, johon voi soittaa koska tahansa ja työntekijä vastaa. Muutamassa kommentissa kerrottiin päivystyspuhelimien olleen tärkeä osa ohjelman läpikäymistä, sillä siitä oli saanut turvaa, kun tiesi, ettei tarvitsisi olla missään tilanteessa yksin. Tieto siitä, että oli mahdollisuus ottaa helposti koska tahansa puhelimen kautta kontakti työntekijään, loi rauhoittavaa turvallisuuden tunnetta haastateltuihin. (Erätuli 2013.)

Erätuli haastatteli syksyllä 2013 myös työntekijöitä MES-ohjelmasta. Haastatellut olivat kuntien perhetyöntekijöitä ja MES-ohjaajakoulutukseen osallistuneita työntekijöitä. Heitä haastateltiin sekä MES-ohjelmasta, että 4 Asetta Oy:n toiminnasta. (Erätuli 2013.)

Monet haastatelluista työntekijöistä olivat kokeneet, että MES-ohjelma oli antanut työkaluja joko heidän omaan työhönsä tai työyksikkönsä toimintaan. Kiitosta saivat ohjelman selkeät raamit, mutta myös se, että omalla halulla ja jaksamisella ohjelman painopistettä voi määrittellä haluamaansa suuntaan. Haastatellut olivat kokeneet myös, että MES-ohjelma vahvisti heidän kykyään heittäytyä erilaisiin tilanteisiin. (Erätuli 2013.)

Useampi haastateltu työntekijä kertoi, että MES-ohjelma vaatii heittäytymistä. Se kuitenkin koettiin positiiviseksi, sillä, kun itse oli ensin heittäytynyt MES-ohjelmaan mukaan, paranivat myös kyvyt heittäytyä mukaan jokaisen asiakasperheen erilaiseen prosessiin. Useammissa kommentteissa mainittiin, että MES-ohjelma oli saanut aluksi jonkin verran vastustusta, mutta se oli kääntynyt sittemmin positiivisemmaksi suhtautumiseksi. (Erätuli 2013.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa asiakkaiden kokemuksia MES-ohjelmasta ja sen prosessista. Tarkoituksena on saada laadullista tietoa vanhempien kokemuksista MES-ohjelmaan liittyen. Tutkimuskysymykseni ja tarkennetut alakysymykseni ovat:

Millaisia kokemuksia asiakkailla on MES-ohjelmasta?

1. Millaisia odotuksia vanhemmilla oli ennen MES-ohjelmaa?
1. Millaisia kokemuksia asiakkailla on MES-ohjelman prosessista?
2. Millaisia muutoksia MES-ohjelma on tuonut asiakkaiden elämään?

Lastensuojelu on ajankohtainen aihe niin sosiaalialalla kuin mediassa ja yleisessä keskustelusakin. Lapsilähtöinen lastensuojelu on ollut Suomessa pitkään keskiössä. MES-ohjelma tuo lastensuojeluun ja sen ympärillä olevaan keskusteluun uuden näkökulman painottamalla vanhemmuutta ja vanhempien näkökulmaa lastensuojelussa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on tuoda esiin tätä näkökulmaa.

Opinnäytetyön tarkoitus on kerätä vanhempien kokemuksia. Niistä saadun tiedon pohjalta MES-ohjelmaa voidaan arvioida ja kehittää jatkossakin sekä lastensuojelun tarpeisiin, että muille asiakasryhmille. MES-ohjelmaa on kaavailtu sopivaksi myös esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sekä työttömille (MES-ohjelma 2014). Toinen Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelija on tehnyt samaan aikaan opinnäytetyötä MES-ohjelmasta työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetöiden tarkoitus on yhdessä antaa monipuolisempia näkökulmia työtavan kehittämiseksi.

7 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyöni toteutusta ohjaavat luonnollisesti menetelmälliset valinnat, joita olen tutkijana tehnyt, toki osittain yhteistyössä muiden kanssa. Heti alussa sovimme yhteistyökumppanin kanssa laadullisesta tutkimuksesta ja heti alkumetreillä myös haastattelu valikoitui menetelmäksi. Teemahaastatteluun tartuin vasta hieman myöhemmin. Tärkeä näkökulma työssäni on myös se, että tutkin ihmisten kokemuksia.

Kokemuksia tutkittaessa objektiivisuus on tärkeä lähtökohta. Myös tutkijan rooli on kokemusten tutkimisessa tärkeää, sillä tutkimuskysymysten asettelu ja tutkijan ajattelun johdonmukaisuus korostuvat. Kokemusten tutkimisessa on tärkeää löytää tutkittavaksi sellaisia henkilöitä, joilla on kokemuksia siitä asiasta tai aihepiiristä, jota tutkija on kiinnostunut tutkimaan. Myös kokemuksen hahmottaminen on tärkeää, sillä kokemuksia eivät ole esimerkiksi sanat tai käsitteet tai tavat liikkua, puhua tai elehtiä. Kokemusten kautta ihmisen voi asettua tarkastelemaan omaa toimintaansa ulkopuolelta päin ja antaa merkityksiä suunnatulle aiheelle. (Perttula 2009: 136-137.)

7.1 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivista tutkimusta ei ole yksinkertaista määritellä vaan erilaisista lähteistä löytyvät määritelmät ovat aina tulkintoja (Tuomi & Sarajärvi 2002: 16). Kvalitatiivista tutkimusta voidaan jaotella edelleen erilaisiin suuntauksiin ja traditioihin (Tuomi & Sarajärvi 2002: 25-43). Koska kvalitatiivisen niin kuin myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen määrittelyt ovat veteen piirrettyjä viivoja, ne myös sekoittuvat usein osittain keskenään (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010: 135). Myös tässä opinnäytetyössä kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien rinnalle on nostettu piirteitä kvantitatiivisesta tutkimuksesta. Esimerkiksi tuloksia kerrottaessa esittelen osittain lukuina, kuinka moni vanhempi mainitsi saman asian.

Tyypillisesti kvalitatiivista tutkimusta on määritelty aineiston keruumenetelmien ja sen ei-numeerisen luonteen mukaan. Tyypillisiä laadullisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmiä ovat haastattelut ja kenttätutkimukset. Ei-numeerinen luonne taas tarkoittaa sitä, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään enemmän sisältöihin ja suulliseen selontekoon. (Hirsjärvi ym. 2010: 136.) Kvantitatiivinen tutkimus taas on kiinnostunut enemmän määristä ja tilastoista.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana voidaan pitää sitä, että ollaan kiinnostuneita todellisen elämän kuvaamisesta. Todellisuus ei kuitenkaan ole yksiselitteinen vaan moninainen, joten kohdetta pyritään kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Myös arvolähtökohdat ohjaavat tutkijaa, sillä arvot määrittävät sitä, miten tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. (Hirsjärvi ym. 2010: 161.)

Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on, että siinä pyritään kokonaisvaltaiseen tiedon keräämiseen ja aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Usein tietoa haetaan ihmisiltä, kuten esimerkiksi haastattelua tehdessä. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä vain satunnaisena otoksena. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, mikä ohjaa myös tulkintojen tekemistä. (Hirsjärvi ym. 2010: 164.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään saamaan selville uutta tietoa, joten aineistoa analysoidaan induktiivisella analyysiotteella. Uuden tiedon selvittäminen tarkoittaa sitä, ettei kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleensä kokeilla erilaisten teorioiden tai hypoteesien paikkansa pitävyyttä vaan ollaan avoimia sille, mitä aineistosta nousee esille. (Hirsjärvi ym. 2010: 164.) Induktiivinen analysointi tarkoittaa nimenomaan sitä, että aineistoa tyypitellään siitä nouse-

vien asioiden ja teemojen mukaan. Vastakohta on deduktiivinen analysointi, jossa ennalta määritellään teemat, joihin aineistosta lähdetään etsimään sisältöä. (Rantanen 2014.)

7.2 Haastattelu menetelmänä

Haastattelu on joustava menetelmä, joten se sopii monenlaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelu on suora vuorovaikutustilanne, jossa on mahdollista suunnata tiedonkeruuta itse tilanteessa. Haastattelun etuna on myös se, että sillä voidaan lähteä tutkimaan kartoittamatonta ja tuntematonta aihealuetta. Tällaisessa tutkimusasettelussa on vaikeaa tietää, mihin suuntaan vastaukset lähtevät rakentumaan, joten haastattelussa keskustelua voidaan ohjata sen vaatimaan suuntaan. Haastattelussa vastauksia on mahdollisuus syventää ja selventää. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 34-35.)

Haastatteluun liittyy myös monia haasteita ja haittoja. Ensinnäkin haastattelijan rooli on todella keskeinen ja vaatii taitoja. Haastattelijasta on kiinni paljon se, mihin suuntaan haastattelu lähtee etenemään. Haastatteluun liittyy myös virhelähteitä niin haastateltavasta kuin haastattelijasta. Luotettavuutta voi laskea esimerkiksi se, että haastateltava pyrkii vuorovaikutteisessa haastattelussa vastaamaan sosiaalisesti hyväksyttävästi. Haastattelu on myös aika vievä menetelmä, sillä haastateltavien etsiminen, haastattelun suunnitteleminen, itse haastattelutilanne ja purkaminen litteroinnilla vievät paljon aikaa. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 35.)

Tässä työssä puolistrukturoitu haastattelu ja teemahaastattelu ovat synonyymejä toisilleen Hirsjärven ja Hurmeen (2009) määritelmän mukaan. Teemahaastattelua suunniteltaessa ei pohdita valmiiksi tarkkoja kysymyksiä vaan teema-alueuuttelo. Teemoja pohdittaessa on keskeistä, että tutkija on perehtynyt tutkimuksen taustalla olevaan teoriaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 66-67.)

Käytän menetelmänä opinnäytetyössäni haastattelua, sillä se on yleisesti todettu hyväksi menetelmäksi toteutettaessa kvalitatiivista tutkimusta. Haastatteluni on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Puolistrukturoitu teemahaastattelu tarkoittaa mallia, jossa kaikilla haastateltavilla on samat kysymykset, mutta esimerkiksi vastausvaihtoehtoja ei ole määritelty vaan haastateltavat saavat vastata omin sanoin (Pitkäranta 2010: 80). Lisäksi haastattelussa käydään läpi erilaisia haastattelijan ennalta suunnittelemlia teemoja pääkysymysten ja tukikysymysten avulla. Haastattelu liikkuu sen mukaan, mitä haastateltava teemoista kertoo ja mitä tarkennuksia haastattelijalle tekee. (Pitkäranta 2010: 80.)

Puolistrukturoitu malli tuntui minusta luontevimmalta teemalleni, sillä tahdoin antaa haastateltajille mahdollisuuden vastata mahdollisimman omin sanoin ja, että he nostaisivat haastat-

telussa esiin heille keskeisimpiä asioita. Strukturoitu haastattelu olisi mielestäni ollut liian hallitseva, eikä se olisi auttanut minua pääsemään tavoitteeseeni eli kuulemaan haastateltavien omin sanoin kerrottuja kokemuksia. Strukturoimaton haastattelu taas olisi saattanut tuottaa liian paljon eri aihepiirien tietoja haastateltavilta, joten aineiston kokoaminen ja vertailu olisi ollut haasteellista. Näin ollen valitsin puolistrukturoidun mallin, jonka avulla sain haastateltavilta tietoja samoista aihepiireistä heidän omilla korostuksillaan. Myös minä pysyin haastattelijana tarkentamaan kiinnostavia kohtia.

Ryhtyessäni suunnittelemaan haastattelukysymyksiä huomasin, että kysymyksistä muodostui luonnollisia erilaisia teemoja. Lähdin pohtimaan haastattelukysymyksiäni siitä näkökulmasta, miten saisin vastaukset tutkimuskysymyksiini. MES-ohjelmaan liittyvään materiaaliin tutustuminen oli myös tärkeää, sillä sen kautta alkoi muodostua paljon kysymyksiä. Esimerkiksi tutustuin ohjelman aikatauluun ja halusin kysyä vanhemmilta sen sopivuudesta. Kaikki kysymykset oli helppo lajitella teemoittain. Teemojen perustaksi otin kronologisen järjestyksen MES-ohjelman läpikäymisestä. Aluksi kysyin haastateltavilta asioita ennen MES-ohjelman alkua, kuten perheen tilanteesta ja odotuksista ohjelmaa kohtaan. Keskimmaisessä osiossa keskityttiin ohjelman sisältöihin ja läpikäymiseen. Viimeisessä osuudessa kysyin, mitä haastateltavat olivat saaneet ohjelmasta ja mitä he esimerkiksi tulevat kaipaamaan ohjelman päättyessä. Haastattelurunkoni on työn lopussa liite 1.

7.3 Aineisto

Kaikki haastateltavat olivat haastatteluhetkellä 4 Astetta Oy:n asiakkaita ja osallisina MES-ryhmissä. MES-ryhmien ohjaajat valitsivat haastateltavat, joita oli yhteensä seitsemän. Työntekijät valitsivat haastateltavat itse määrittelemiensä kriteereiden mukaan. Selkeä heidän valintaperusteensa oli valita haastateltavia eri paikkakunnilta kattavan otoksen saamiseksi. Lisäksi valintaan vaikuttivat asiakkaiden aikataulut ja elämäntilanteet. Minun asettamani kriteerinä oli valita MES-ohjelman kokonaan läpikäyneitä henkilöitä, mutta koska heitä ei ollut mahdollisuus saada, valittiin henkilöitä, jotka ovat ohjelman loppuvaiheessa. Heitä haastateltavista oli neljä, kolme oli käynyt ohjelmaa läpi vasta noin puoli vuotta.

Haastateltavista yksi oli mies ja kuusi oli naisia. He olivat iältään 33-57-vuotiaita. Haastateltavien keski-ikä oli 43,6 vuotta. Haastateltujen lasten iät vaihtelivat muutaman kuukauden ikäisestä vauvasta jo aikuisiin lapsiin. Jokaisella haastateltavalla oli haastatteluhetkellä vähintään yksi teini-ikäinen lapsi. Teini-ikäisellä tarkoitetaan 13-19-vuotiasta nuorta. Haastateltavat olivat kotoisin neljästä eri kunnasta, mutta haastateltavien yksityisyyttä suojatakseni en mainitse heidän kotikaupunkejaan.

Haastatteluista yksi tehtiin haastateltavan kotona lastenhoidollisista syistä. Muut haastattelut tehtiin 4 Astetta Oy:n toimitiloissa kahdessa eri kaupungissa. Paikalla haastatteluissa oli minun ja haastateltavan lisäksi aina myös yksi 4 Astetta Oy:n edustaja yhteistyökumppanin edellytyksen mukaan. Kuudella haastatellulla oli myös haastattelussa käytössään MES-ohjelman sisältöä kuvaava esite, josta he saattoivat virkistää muistiinsa erilaisia teemoja ja niiden nimiä ohjelman sisällöstä keskusteltaessa. Muuta materiaalia haastatelluilla ei ollut käytössään.

Haastatteluja tehtiin seitsemän ja kaikki haastattelut olivat pituudelta noin 30-60 minuutin pituisia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroin nauhoitteet tarkoin sanasta sanaan. Haastatteluja siteerataan suoraan tässä työssä, mutta haastattelujen yksityisyyden turvaamiseksi joitain yksittäisiä sanoja on muutettu niiden murteellisesta versiosta lähemmäs yleiskieltä haastateltujen anonymiteetin suojaamiseksi. Tällaiset sanat ovat lähinnä persoonapronomineja ja joitakin verbien muotoja. Lisäksi haastatteluissa vanhemmat puhuivat usein lapsistaan nimillä, mutta sitaatteihin nimien tilalle on vaihdettu sana ”lapsi”. He puhuivat myös MES-ryhmien ohjaajista ja oheisvanhemmuusohjaajista nimillä, joten nämä nimet on korvattu sanalla ”ohjaaja”.

7.4 Aineiston analyysi

Aineiston käsittelyä ja analysointia ohjaavat tutkijan tutkimuksen alkuvaiheessa tekemät valinnat. Myös asetetut tutkimuskysymykset ohjaavat analysointia toisinaan erittäin tiukastikin. Analyysin ja tutkimuskysymysten vuorovaikutus on tiivistä, sillä analyysin tarkoitus on hankkia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Analyysivaiheessa tutkija voi myös oivaltaa miten toisin hän olisi voinut tai hänen olisi pitänyt asettaa kysymykset. Analyysi on tärkeää, sillä se on tulkinnan ja johtopäätösten lisäksi tutkimuksen ydinasia, jota alunperinkin tutkimuksessa lähdettiin tavoittelemaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2005: 209.)

Aineiston analyysi vaatii yleensä esitöitä (Hirsjärvi ym. 2005: 209). Minun tutkimuksessani esityöt tarkoittivat aineiston litterointia. Analysointi ei ala kuitenkaan vasta litteroinnin tai muiden esitöiden jälkeen, vaan kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, että analysointia tehdään jatkuvasti jo tiedonhankinnan lomassa (Hirsjärvi ym. 2005: 211). Analyysitapoja on lukuisia, mutta tyypillinen pelkistys on, että kvantitatiivinen analyysi pyrkii selittämään asioita ja kvalitatiivinen ymmärtämään. Nämä analyysitavat esiintyvät kuitenkin usein rinnakkain, kuten tässäkin työssä. (Hirsjärvi 2005: 212.) Työssäni toisaalta tuon ilmi ja selitän haastatteluissa nousseita asioita, mutta toisaalta pyrin ymmärtämään ilmenneitä asioita.

Aineiston luokittelu on tehty induktiivisesti, kuten aiemmin kirjoitin. Jo haastattelu- ja litterointivaiheessa tein mielessäni tiettyä analyysia ja kirjoitin mieleenpainuvimpia asioita ylös. Luin litteroidut haastattelut muutamaan kertaan läpi ja poimin niistä asioita yhteen. Poimi-

mani asiat olivat tutkimuskysymysteni kannalta mielestäni keskeisiä. Lisäksi poimin haastatelluista hieman yllättävämpiä asioita, joita useampi vanhempi kertoi, mutta en aluksi olisi uskonut, että sellainen teema nousee esiin. Halusin myös analysoinnissa säilyttää jo haastatteluvaiheen tietyn kronologisuuden, jossa aluksi käsitellään asioita ennen MES-ohjelmaa ja siitä lähdetään eteenpäin. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä noin 100 sivua.

Mielestäni samaan kategoriaan kuuluvat sitaatit kokosin yhteen ja tein niille niin sanotut työotsikot. Tämä oli haastavaa, sillä toisaalta jotkin sitaatit olisivat voineet sopia useampaankin kategoriaan. Sellaisessa tilanteessa pohdin, voisiko joitain kategorioita yhdistää tai, mihin kategoriaan sitaatti ennemmin soveltuu. Haastattelukysymykseni auttoivat paljon luokittelua, sillä samaan kysymykseen usein vastattiin siten, että vastaukset kuuluivat samaan kategoriaan. Myös samanlaisten tai samankaltaisten sanojen sekä samantyylisten ilmaisu- ja lausekäytön käyttö oli osittain peruste luokittelulle. Luokittelun ohella pelkistin sitaatit.

Lopulta kävin alustavat luokittelut läpi ja muodostin niistä systemaattisemmat luokittelut. Siinä vaiheessa saatoin vielä jakaa tai yhdistää joitain luokitteluja ja tein niille selkeämmät nimet. Alkuperäisistä luokitteluista tuli lähinnä alaluokkia, joita yhdistelemällä muodostin yläluokat. Lopulta yläluokkia yhdistämällä muodostin pääluokat. Luokittelut löytyvät taulukoituna työn lopusta liitteestä 2.

8 Tulokset

Seuraavassa esittelen aineistoistani nousseita tuloksia tarkoitukseni kartoittaa vanhempien kokemuksia MES-ohjelmasta. Esittelen tulokset tekemiäni luokittelujen mukaisesti jäseneltyinä. Ensimmäiseksi kuvaan haastateltujen kokemuksia aiemmista sosiaali- ja terveystalvakuista, odotuksista MES-ohjelmaan liittyen sekä heidän elämäntilanteitaan. Toisessa luvussa käsittelen vanhempien kokemuksia ryhmän sisällöistä ja työskentelytahdistista. Seuraavina aiheina käsittelen MES-ryhmässä työskentelyä, MES-ohjelman tuomia muutoksia elämään ja ryhmän ulkopuolella olevaa tukea. Viimeisenä kerron tuloksia vanhempien kokemuksista siitä, millaisille ihmisille MES-ohjelma sopii.

Tuloksia kertoessani käytän haastatelluista joko termiä haastateltu tai vanhempi. Sitaattien perässä haastateltavaan viitataan kirjaimella H ja numerolla 1-7. Sitaattien sisällä olevat hakusulkeet tarkoittavat minun tekemiäni tarkennuksia.

8.1 Palvelut ja odotukset ennen MES-ryhmää

Seuraavassa esittelen taustatietoja haastateltujen elämästä ennen MES-ryhmää. Taustoista olen keskittynyt kahteen seikkaan. Ensin esittelen sitä, miten haastatellut kokivat ennen MES-

ryhmää saamansa tukitoimet ja sosiaali- ja terveystalvet. Toisena seikkana esittelen tuloksia siitä, millaisia ennakko-odotuksia heillä oli MES-ohjelmaa kohtaan ennen sen alkamista.

Haastateltujen ja heidän perheidensä taustat ja elämäntilanteet olivat olleet todella monenlaisia ennen MES-ohjelmaa. Tämä kertoo siitä, että ohjelmassa voivat olla mukana hyvin erilaisista tilanteista tulevat henkilöt. Haastateltujen elämäntilanteisiin ennen MES-ohjelmaa kuuluivat esimerkiksi jonkin perheenjäsenen päihteiden käyttö, perheväkivalta, erityislapsen vanhemmuus, lapsen erilainen oireilu, lapsen koulukiusaaminen ja perheen kriisitilanne.

Kaikilla haastatelluilla vanhemmilla oli kokemuksia aiemmista tukitoimista ja palveluista ennen MES-ohjelmaa. Kaikki olivat lastensuojeluasiakkuudessa, joten lastensuojelun palveluita ja tukitoimia oli jokaisessa perheessä ollut. Ainakin kahdessa perheessä oli kokemuksia sijoituksista, mutta ainakin osa heidän perheissään tapahtuneista sijoituksista oli ollut avohuollon tukitoimia.

Haastateltujen perheissä saadut tukitoimet olivat varsin monimuotoisia. Monet saadut tukitoimet keskittyivät lapsiin, kuten heidän saamansa psykiatrinen tuki tai päihdehuolto. Osa vanhemmista oli saanut myös psykiatrista tai psykologista tukea joko yksilö- tai ryhmätukityönä. Muuta tukea oli saatu esimerkiksi vapaaehtoistyöntekijöiltä, siivouspalveluista, lääkäreiltä ja aikuissosiaalityöstä.

Haastateltujen ennen MES-ohjelmaa saamien palveluiden ja tukitoimien kirjo oli valtava, joten myös kokemukset tukitoimista olivat kirjavia. Neljä haastateltua koki aiemmin saadut tukitoimet pääosin positiiviksi. Kaksi vanhempaa kertoi eri tukitoimista sekä positiivisia, että negatiivisia kokemuksia. Yhden vanhemman kertomat kokemukset aiemmista tukitoimista olivat ainoastaan negatiivisia.

Ne haastatelluista, jotka kokivat hyötynensä palveluista kertoivat positiivista olleen esimerkiksi se, ettei tarvinnut jäädä kriisissään yksin ja, että sai tietoa palvelujärjestelmästä:

”Siinä mietittii niitä ratkasuja kokeneitten ihmisten kanssa, mil oli kokemusta taas niin ku viranomaisena tälläistä ongelmista ja ne ties mitä mitä nää viranomaset tekee, ne pystyy tekemää ja ne ties ja tunsivat nää laitokset ja niitten käytännöt ja ne tunsivat nämä nämä päihdeklinoita ja ne muuta ni ne osas kertoo niitä, se oli hyötty siinä lastensuojeluasiassa oli kyllä.” (H5)

Ne vanhemmat, joilla oli negatiivisia kokemuksia aiemmista tukitoimista kertoivat esimerkiksi, että tukimuodot olivat olleet perheelle sopimattomia tai liian lyhyitä. Yksi haastateltu koki myös, että tukitoimista oli ollut apua lapselle, muttei hänelle itselleen:

”Oma kokemus niistä on, että ei niistä no oli varmaa niin ku pahimpaan lapsen vointiin apua mutta siihen, että minä oisin, mitenkä minä pärjään sen lapsen kanssa kotona ja se, että ku se heittelee tavaroita ja ahistuu ja, että mitä minä tekisin sen lapsen kanssa, että miten minä voin toimia sen kanssa, koska mä olin ihan niin ku, et mä yritin vaa löytää niitä keinoja sitte ite, välillä niitä löysin ja välillä en.” (H6)

Kaikki haastatellut olivat kuulleet Neljän Asteen toiminnasta alun perin sosiaalitoimen kautta. Haastateltavilta kysyttäessä heidän ennako-odotuksistaan MES-palvelua kohtaan ennen kuin se oli alkanut, olivat vastaukset kirjavia. Kolme vanhempaa kertoi lähteneensä mukaan ilman suuria ennakkoluuloja tai odotuksia:

”Emmä tiiä, ku mä nykyää lähen, jos jotain ehotetaan ni mä oon sitä melkein heti valmis lähtemään nii et sillee ei tartte ihan kauheesti mieltii.” (H4)

Neljä vanhempaa kertoi suhtautumisensa olleen aluksi enemmän varautunutta tai ristiriitais- ta. Heillä oli ollut esimerkiksi epäluuloa, voiko ryhmästä olla apua heidän tilanteeseensa tai ristiriitainen tunne siitä, voiko ryhmään mennä oman ammatin vuoksi. Yksi haastatelluista kertoi, ettei aluksi halunnut lainkaan lähteä mukaan palveluun, sillä arveli prosessia niin ras- kaaksi:

”No joo ihan ensimmäisenä, ku kuulin ja näin ton ohjelman ni oli semmonen, että en halua, että olin vähä semmonen vastahakonen, en sillä, et se ois tun- tunu hyödyttömälle vaan sillä, että siinä jo heti tuntu olevan semmosia asioi- ta, mitkä tiesin, et on vaikeita käsitellä ni tuntu, että en jaksa tai niin kun ei tee mieli ruveta semmoseen prosessiin mut sit, ku aatteli vähä ni aattelin et se on varmasti niin ku tosi hyödyllinen ja tarpeen.” (H7)

8.2 Ohjelman sisällöt ja työskentelytahti

Seuraavassa kerron vanhempien kokemuksia palvelun käytännöistä. Tarkasteltavina käytän- töinä käsittelen kokemuksia MES-ohjelman sisällöistä ja ryhmän työskentelytahdistä. Työsken- telytahdilla tarkoitan tässä työssä sekä ryhmäkertojen määrää ja tiheyttä, että ryhmäkerto- jen pituuksia.

Haastatellut kokivat, että MES-ohjelman sisällöt olivat olleet sekä raskaita, että antoisia ja opettavaisia. Aiheet ja teemat koettiin tärkeiksi ja ohjelman runko hyvin jäsennellyksi koko- naisuudeksi. Kaksi vanhempaa kertoi pitäneensä tavasta, jolla asioita käsitellään. Yksi van-

hempi taas kertoi, että karttoihin liittyvä kirjoittaminen oli hänelle vaikeaa. Yksi haastatelluista kertoi, että hänestä ensimmäisten ryhmäkertojen unelmiin ja tarpeisiin liittyviä teemoja olisi voinut tiivistää lyhyempään aikaan, sillä niissä oli paljon samaa:

”Toi omien tarpeitten ja omien unelmien ehkä sillä tavalla ja elämästä nauttimisen kartta, ne kaikki jotenki sitte vähä niin ku meni limittäin tai lomittain omissa ajatuksissaki, että että että niistä nyt varmaa vois tiivistää sitte jotenkii pienempään aikaan.” (H7)

Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että ensimmäisillä ryhmäkerroilla puhuttiin omista tarpeista ja unelmista, sillä heidän mukaansa sellaiset asiat unohtuivat arjessa helposti. Se koettiin myös hyväksi tavaksi lähteä liikkeelle ohjelmassa. Omien unelmien ja tarpeiden käsittelyn lisäksi haastatellut korostivat oman lapsuuden käsittelyä:

”Sukupolvien ketju -kartta ja kaikki sinne niin ku lapsuuteen niin mikä meni ni ne oli aika koskettavia.” (H3)

Kukaan haastatelluista vanhemmista ei olisi jättänyt mitään aihetta tai teemaa pois tai myöskään lisännyt mitään teemaa. Haastatellut eivät myöskään kokeneet, että minkään teeman käsittely olisi jäänyt kesken. Toisaalta täytyy muistaa, että neljä haastateltua oli haastatteluhetkellä käynyt läpi MES-ohjelmaa alle puoli vuotta, joten heillä ei ollut niin laajaa kokemusta ohjelman sisällöistä, kuin kolmella muulla, joilla oli käymättä enää kaksi teemaa. Haastatellut kokivat myös, että teemat ja rakenne olivat sopivat huomioiden, että ryhmässä on useampi erilainen vanhempi.

Ryhmän työskentelytahti koettiin keskimäärin sopivaksi. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että kahden tunnin pituinen vertaistukiryhmä oli sopivan pituinen. Mielipiteet neljän tunnin pituisesta MES-ryhmäkerrasta sen sijaan vaihtelivat. Viisi vanhempaa koki ryhmän olevan sopivan pituinen, sillä neljässä tunnissa kaikille ryhmän jäsenille jäi aikaa kertoa omia kokemuksiaan. Yksi vanhempi kertoi, että neljä tuntia tuntuu esimerkiksi työpäivän jälkeen pitkältä ajalta. Yksi vanhempi koki, että MES-ryhmän nimenomainen vahvuus on tapaamiskertojen pituus:

”Tunti on aika kevyttä kauraa ni se menee älyttömän nopeesti, tuntuu sä oot vast niin ku lämpiimässä siihen asiaan ja sä ite alat löytää niit juttuja, koska siihen menee hirveesti aikaa, että ihminen niin ku pääsee sille tasolle, siinä saa sen kuorittua et sieltä alkaa jotain sit löytymääki, sinne pitää aina kaivautuu sinne mieleen et ja uuestaa ja uuestaa et tuota et sit se alkaa niin ko se alkaa tajuaa jotain yhteyksiä tai syitä ja ja tälläsiä ja saa oivalluksia ni sii-

hen siihen kyl se vaatii paljon sitä istumista puhumista ja ja miettimistä täs ku meil on nää nää tuota MES-tapaamiset on aika pitkiä ni siinä siin on hyvä.”
(H5)

Yksi vanhemmista koki, että ryhmässä on nopea tempo, jota voisi hidastaa, että pohdiskelulle jäisi enemmän aikaa. Yhden vanhemman mielestä yksi ryhmäkerta voisi olla kolmen tunnin pituinen, sillä hän epäili, että työssäkäyville neljä tuntia on työpäivän jälkeen melko pitkä aika ryhmätapaamiselle. Kaikki haastatellut olivat kuitenkin sitä mieltä, että neljänkin tunnin ryhmäkerta kului nopeasti.

Yksi neljän tunnin MES-tapaaminen ja yksi vertaistukikerta kuukaudessa koettiin sopivaksi työskentelytahdiksi. Kolme vanhempaa sanoi, että he voisivat käydä ryhmässä useamminkin. Yksi haastatelluista kuitenkin sanoi ymmärtävänsä, etteivät resurssit riittäisi niin moneen tapaamiseen. Kenenkään haastateltujen mielestä ryhmäkertoja ei tarvitsisi olla harvemmin.

8.3 MES-ryhmässä työskentely

Tässä luvussa esittelen haastateltujen kokemuksia MES-ryhmässä olemisesta. Kokoan yhteen esimerkiksi haastateltujen kokemuksia ryhmässä heränneistä tunteista ja kokemuksia toisten ihmisten kohtaamisesta. Lisäksi esittelen vastauksia siitä, millaiselta haastatelluista tuntui jakaa omia kokemuksiaan MES-ryhmässä.

Haastatelluilla vanhemmilla oli herännyt MES-ryhmässä monenlaisia tunteita. Omista asioista kertominen ja omien kokemusten pohtiminen koettiin sekä raskaaksi, että helpottavaksi asiaksi. Yksi haastateltava kertoi tavallaan odottavansa ryhmässä saavansa ratkaisuja huoliinsa, mutta hän kertoi myös, että pelkkä oman huolen kertominen herätti hänessä helpotusta, vaikka mitään erityistä ratkaisua huoleen ei olisi tullutkaan. Vaikka raskaiden asioiden käsittely saattoi herättää voimakkaita tunteita, sitä ei välttämättä koettu huonoksi asiaksi:

”Meni useampi päivä itellä niin, että niin ku sain, että kyllä se aiheutti ahistusta, että sai sen sitte niin ku semmosen ahistuksen hallintaan, minä en koe sitä semmosena huonona asiana, vaikka minua niin ku ahistikin, koska mä tiään sen, että vaikeet asiat aina niin ku herättää, että enemmän mä oisin ollu huolissani jos minuu minussa ei ois tuntunu miltään.” (H6)

Muilta ryhmäläisiltä kuullut kokemukset herättivät haastatelluissa paljon tunteita. Vanhempien kuvauksien mukaan muiden kokemusten kuuleminen herätti heissä esimerkiksi sääliä, empatiaa, surua ja pahaa oloa. Osa kertoi pohtivansa muiden tarinoita myös kotona, mutta kukaan ei kokenut muiden tarinoiden kuulemista kuormittavaksi tai erityisen vaivaavaksi. Yhdes-

sä vanhemmassa pohdintaa herätti se, miten muut jaksavat, mutta toisaalta silloin hän koki näkevänsä omat voimavaransa paremmin.

Kaikki haastatellut kokivat, että ryhmä, jossa he olivat, oli hyvä. Ryhmähenkeä kuvailtiin hyväksi. Arvossa pidettiin myös luottamusta ja turvaa, joka ryhmiin oli muodostunut.

”Se et meil on tosi hyvä henki tos ryhmäs, mikä meillä on siel sisällä niin ku sillä lailla niin se on niin ku vielä helpottaa sitä, että et mejän kemiat niin ku ihmisten kanssa, ketä siel on suurimmaks osaks natsaa aika hyvin.” (H1)

Osalle luottamus oli jo ryhmän alkaessa itsestään selvää. Osalla haastatelluista luottamus taas kasvoi vasta ryhmän edetessä ja toisten ryhmäläisten tullessa tutummiksi. Osa vanhemmista kertoi, että heitä auttoi luottamuksen rakentumisessa ryhmän alussa tehdyt vaitiolovelvollisuuden kirjoittamiset ja muutenkin ryhmän sääntöjen luominen.

Kuunteleminen koettiin tärkeäksi elementiksi ryhmässä. Yksi vanhempi koki ryhmän hyväksi väyläksi, sillä hänen mukaansa vastaavista asioista ei voi puhua esimerkiksi työpaikalla tai muiden tuttavien kanssa, mutta MES-ryhmässä kuuntelijoina on henkilöitä, joilla on samantyyppisiä huolia. Kaksi vanhempaa kertoi, että heistä ryhmässä kuunteleminen on aitoa ja he tulevat kuulluiksi:

”Se kuulluksi tuleminen on aika tärkeä asia ollu ainaki mulla, että tulisin kuulluksi, olisin minä sitte väärässä tai en mut tulisin kuulluksi sen huolen kanssa niin niin, että voi sen niin ku tavallaan niin ku purkaa sen kaiken niin ku ulos ja sitte voi rauhottua ja no ei tää ehkä kummempi juttu oookaa.” (H6)

Haastatellut kokivat ryhmässä tärkeäksi sen, että siellä kohtasi samankaltaisia ihmisiä, joilla oli samanlaisia huolia ja ongelmia. Yhteisten huolien ja kokemusten jakamisen koettiin kasvattaneen luottamusta ryhmän sisällä. Kaksi haastateltavaa kertoi, että heistä tuntui, että he olivat pystyneet antamaan vertaistukea, mikä tuntui heistä hyvältä. Kaikki haastatellut kokivat saaneensa ryhmässä tukea.

Erilaisten käytännön vinkkien ja ratkaisujen jakaminen ryhmässä koettiin hyväksi. Kun ongelmat olivat samantyyllisiä, haastatellut kokivat, että muilta pystyi saamaan tietoa siitä, millaisia ratkaisuja he olivat kokeilleet ja niitä oli mahdollista kokeilla myös omassa tilanteessa. Haastateltujen mukaan yleisimmin vinkit koskivat lasten kasvatukseen liittyviä asioita:

”Se on hyvä, ku pystyy siellä nuorten välisiä kuritoimenpiteitä sanotaan näin niin ku lainausmerkeissä, että toisaal toimii ja toisella ei, mut sieltä saa hyviä vinkkejä, et jos yks ei toimi ni kokeile tällästä.” (H4)

Haastatellut kokivat, että ryhmässä oleminen lievensi heidän tunnettaan siitä, että he olivat yksin ongelmansa kanssa. Vanhemmat kokivat, että muista ryhmäläisistä sai voimaa ja, että huolet vähenivät, kun ne jakoi, eikä niitä siirretty taakkana toisille. Lisäksi yksi vanhempi kertoi kokeneensa saaneensa kannustusta muilta ryhmäläisiltä omaan ja lapsensa suhteeseen.

Sen lisäksi, että helpottavaksi koettiin, että muilla on samankaltaisia ongelmia, yksi haastateltu kertoi saavansa voimaa myös siitä, että ryhmässä kuullessaan muiden huolia, hän sai voimaa siitä, että tajusi, ettei hänellä ole kaikkia kyseisiä huolia, vaan hänen elämässään on myös paljon hyvin olevia asioita. Yhden vanhemman mukaan hänestä on ollut vaikeaa erotella, mitä asioita hän haluaa ryhmässä kertoa ja mitä ei. Hän kuitenkin koki, että ajan myötä hänen uskonsa siihen, mitä kaikkea ryhmässä voi kertoa, vahvistui.

8.4 Muutokset elämässä

Tässä luvussa esittelen haastateltujen näkemyksiä siitä, millaisia muutoksia ryhmä on tuonut heidän elämäänsä. Kaikki vanhemmat kokivat, että ryhmä oli tuonut muutoksia jollekin heidän elämäalueelleen. Tarkastelen esimerkiksi haastateltujen omaa jaksamista, muutoksia vanhemmuudessa, ihmissuhteissa ja arjen toimintatavoissa.

Haastatteluissa neljä vanhempaa puhui oman jaksamisen lisääntymisestä. Kaikki neljä kokivat, että oma jaksaminen oli MES-ryhmän myötä lisääntynyt. Yksi vanhemmista koki, että oman lapsuuden ja menneisyyden tapahtumien käsittely auttoi häntä jaksamaan, sillä taumat menneisyydestä vähenivät. Hänen mukaansa menneisyyden käsittely auttoi saamaan tunne-elämän tasapainoon, mikä taas lisäsi hänen jaksamistaan.

Yksi vanhempi kertoi jaksamisen lisääntyneen, kun hän oli alkanut kunnioittaa itseään. Lisäksi hän oli alkanut huolehtia, että hän sai tarpeeksi omaa aikaa itselleen. Hän myös kertoi, että vaikka jaksaminen oli lisääntynyt, niin pienetkin perheessä sattuneet konfliktit kuormittivat hänen jaksamistaan. Esimerkiksi hän kertoi saattavansa illalla tuntea levottomuutta ja hetken mietittyään ymmärsi sen johtuvan esimerkiksi jostain pienestä lasten riidasta, joka oli tapahtunut päivällä.

Yksi haastatelluista kertoi stressin ja henkisen paineen vähentyneen hänen elämässään MES-ohjelman myötä. Yksi vanhemmista koki, että jaksaminen oli lisääntynyt monipuolisesti hänen

elämässään. Hän kertoi, että jaksessaan huolehtia paremmin itsestään, hän jaksoi huolehtia paremmin myös lapsistaan:

”Vaikka tavallaan niin ku sinä hoitasit ne asiat ja tekisit ja ja, että et kaikki niin ku lasten perustarpeet sinänsä tyydytettynä, mut se et jos sä unohat oman niin ku itsesi vanhempana ni silloin se kääntyy jossain vaiheessa niin ku ittees vastaa eli silloin se vanhempi siinä uupuu ja silloin sitte muutki voi huonosti, että kyllä se niin ku ni se on kyllä se et se vanhemmuus on niin ku kondiksessa ni kyllä niin ku lasten paras kyllä mä aattelen sillä tavalla.” (H6)

Haastatellut vanhemmat kokivat saaneensa MES-ryhmästä monipuolisesti positiivisia muutoksia omaan vanhemmuuteensa ja vanhempana toimimiseen. Useampi vanhempi koki, että roolit perheessä olivat vahvistuneet, sillä nyt oli aiempaa selkeämpää, kuka on perheessä lapsi ja kuka aikuinen. Yksi vanhempi myös kertoi saaneensa takaisin auktoriteetin vanhempana perheessään.

Myös lasten tarpeiden huomioiminen nousi haastatteluissa esiin. Osa haastatelluista kertoi osaavansa ottaa nyt lasten tarpeet paremmin huomioon. Toisaalta yksi vanhemmista kertoi, että hän oli oppinut, ettei hänen tarvitse olettaa, mitä lapsi tarvitsee, kun kotona oli tehty oheisvanhemmuusohjaajan kanssa yhteisiä harjoituksia ja keskusteluja, joissa asia tuli ilmi:

”Minä ajattelin, että niin kun lapsi ei siis ei ajattele näin ja lapselle tuli yllätyksenä, että minä ajattelen näin ja tää oli aika veikee juttu ja kiva niin ku huomata, että että tämmönen ku tehtiin, että on hyvin tärkeä, että ei saa olettaa, että toinen nyt tarvii tuota ja toinen tarvii tuota, mut ei se nyt näin ookaan.” (H2)

Yksi haastatelluista vanhemmista kertoi, että hänen toiminnastaan vanhempana oli tullut pitkäjänteisempää. Yksi taas kertoi pystyvänsä hallitsemaan omaa pahaa oloaan paremmin, jotta ei pura sitä lapseen. Yksi vanhempi myös kertoi olevansa viranomaissuhteissa aiempaa rohkeampi uskaltamalla vaatia lapselleen asianmukaista hoitoa ja muita palveluita.

Vanhemmat kertoivat haastatteluissa myös näkökulmiensa vanhemmuuden suhteen muuttuneen. Esimerkiksi yksi vanhempi kertoi, että hän oli alkanut tajuta oman vanhemmuutensa mahdollisuudet ja velvollisuudet prosessin aikana paremmin. Hän kertoi ymmärtävänsä paremmin, mitkä ovat hänen mahdollisuutensa toimia vanhempana ja mitkä ovat hänen velvollisuutensa lastaan kohtaan, mutta toisaalta, että hänellä oli myös velvollisuuksia huolehtia itsestään ja omasta hyvinvoinnistaan. Yksi haastateltu kertoi ymmärtäneensä, ettei hänen tarvitse olla täydellinen vanhempi, vaan riittää, että hän tekee parhaansa.

Yksi vanhemmista kertoi, että prosessin myötä hän oli aiempaa tyytyväisempi teini-ikäisten lasten vanhempana olemiseen. Hän kertoi myös poteneensa aiemmin syyllisyyttä siitä, että oli epäonnistunut vanhempana, mutta prosessin myötä syyllisyyden tunne oli vähentynyt:

”Aika paljo oli niin ku paha mieltä ollu ittellä siitä, ku oli se kriisitilanne päässy tulemaan ni tuntu vähä niin ku semmonen, et on epäonnistunu vanhempana et on tehny jotaki ihan väärin ja niin niin siitä tunteesta oon niin ku päässy eroon, sit tajus ehkä et ihan turhaan tässä semmosta syyllisyyttä potiki, et ei se välttämättä oo aina, et tekispä niin ku asiat niin tai näin ni on niin ku niin monellisissa perheissä ja samanlaisia ongelmia et ei se välttämättä välttämättä niitä ei voi aina estää vaikka ois niin ku vanhempana tehny mitenkä asiat ni seki on ollu aika iso asia.” (H7)

Vanhemmat kokivat, että MES-ohjelman läpikäyminen oli tuonut heille monenlaisia muutoksia omaan toimintaan arjessa. Kaksi vanhempaa kertoi pohtivansa tekemisensä syy-seuraussuhteita aiempaa enemmän ja tiedostavansa oman toimintansa syitä. Toinen heistä kertoi myös, että MES-ryhmässä hän on saanut vahvistusta omille ajatuksilleen ja toimintamalleilleen:

”Jotkut ajattelumallit muuttuu toki sitte sit niin ku tavallaan saa myös vahvistusta osalle niistä omista ajattelumalleistaan, että sieltä nousee semmonen niin kun positiivinen malli omalle ajattelumallille niin ku vahvistaa sitä vahvistaa omaa toimintaa ja tavallaa niin ku samalla se toimii myöski täällä kotona niin ku tavallaa tulee se varmistus sille, että tää on oikein tehty.” (H1)

Yksi vanhempi kertoi, että MES-ohjelmassa omaksuttuja toimintatapoja ja -malleja voi käyttää myös muissa elämän ongelmien ratkomisessa. Yksi haastatelluista kertoi, että hänestä on tärkeää, että ryhmässä häntä muistutetaan siitä, että hän on arjessa muutakin kuin vanhempi. Hän kertoi perheen arjen toimivan paremmin, kun hän muistaa pitää itsestään huolta ja ajatella itseään myös ihmisenä ja yksilönä, eikä pelkkänä vanhempana. Myös toinen vanhempi kertoi, että hän on herännyt prosessissa huomaamaan, että arjessa on tärkeää huomioida myös itseään lapsensa lisäksi.

Kuten aiemmassa luvussa kirjoitin, monet vanhemmat kokivat, että MES-ryhmässä oli antoisaa se, että muiden kanssa pystyi jakamaan erilaisia käytännön vinkkejä. Vanhemmilta kysyttäessä uusista toimintamalleista, vastauksissa esittäytyi suuri kirjo erilaisia malleja, joita oli joko kuultu muilta ryhmästä tai, jotka olivat muuta kautta tulleet ryhmästä omaan arkeen. Uudet käytännön toimintamallit liittyivät vanhempien mukaan enimmäkseen lasten kasvatukseen.

Kaksi vanhempaa kertoi, että he olivat alkaneet tukea lastensa koulun käyntiä enemmän. Heidän mukaansa tärkeää oli esimerkiksi tukea aamuissa, jotta lapsi pääsi lähtemään kouluun. Toinen heistä kertoi, että kotiin luotiin myös uudet säännöt ja niiden noudattamista valvottiin huolellisemmin kuin aiemmin.

Pienempiin lapsiin ja koululaisiin liittyviä uusia toimintamalleja oli kahdella vanhemmalla. Toinen kertoi, että pohti lastensa parasta uudesta näkökulmasta ollessaan itse sairaana sopimalla lasten toisen vanhemman kanssa, että tämä ottaa lapset luokseen. Pariskunta oli siis eronnut, eivätkä välit olleet läheiset. Yksi vanhempi kertoi, että hänen lapselleen oli otettu käyttöön esimerkiksi kiukkutyyny, johon lapsi saattoi purkaa aggressiivisuuttaan perheenjäsenten sijaan. Hän kertoi myös, että teki arjessa asioita lapsen kanssa aiempaa enemmän:

”Välillä tehdään sitten yhdessä, jos ei lapsi tottele, et pitää niin ku komentaa, sit tehdään yhdessä ja sitte esimerkiksi ku meil on hirveen vaikeeta, ku tullaan sisälle lapsihan jättää aina mihin sattuu ne vaatteet ni siinä oon niin ku yrittäny jo, että, kun tullaan sisälle ne vaatteet jätetään siihen eikä lompsita kengät jalassa sisälle mihin sattuu sitte ne heittää et niin ku semmosia oon yrittäny niin ku eri tavalla, et jos ei onnistu niin tehään yhdessä.” (H3)

Kaksi vanhempaa kertoi taas uusista toimintamalleistaan liittyen teini-ikäisten lasten kasvatamiseen. Toinen vanhemmista kertoi havainneensa, että teini-ikäiselle lapselle kotiaresti oli sopiva ja toiminta rangaistus. Toinen vanhemmista kertoi, että hän vastuutti teini-ikäistä lastaan enemmän:

”No nyt tässä nyt jo lähti mielee esimerkiks niin ku tänää aamuna niin ku mitä on vahvistunu mä niin ku huolehdin kaikki asiat, lapsi täyttää kuustoista ni tänää oli yks juttu, mitä hänen täyty selvittää ite tuon -- kanssa niin lapsi tälleen näin enne vanhaan minä oisin kyllä tehny niin, jos mä en ois tätä, lapsi sano, et äiti soita sä, oo niin kiltti, soita sä, no soita, tää ei kuulu nyt mulle, et tää on siun oma asia, no totta kai murkulta tuli tämä [näyttää keskisorme], mutta... ja kyl se hoiti sen, että tässä nyt on yks konkreettinen mut näit on kuule enemmänki.” (H2)

Kaksi vanhempaa kertoi, että heillä oli syntynyt muutos perheessä kommunikoinnin suhteen. Molemmat kertoivat, että aiemmin perheissä oli huudettu paljon ja riideltä äänekkäästi. Nämä haastatellut kertoivat, että nyt kuitenkin he pyrkivät perheessään rauhallisempaan ja asialliseen keskusteluun.

Yksi vanhempi kertoi saaneensa ryhmästä vinkin, että elämän eri henkilöille, eläville tai kuolleille, voi kirjoittaa kirjeen. Hän kertoi, että ryhmässä hän oli kirjoittanut kirjeen itselleen ja se tuntui hänestä hyvältä toimintamallilta. Vanhempi pohti, että hän voisi kirjoittaa omalle lapselleen kirjeen, jota hän ei toimittaisi, mutta saisi siinä purkaa ajatuksiaan.

Haastatelluista lähes kaikki kokivat, että MES-ohjelman myötä heissä itsessään oli tapahtunut muutoksia. Kolme vanhempaa kertoivat, että he ymmärsivät aiempaa paremmin omaa toimintaansa ja syitä sen takana. He myös kertoivat, että heille oli tärkeää ymmärtää oman toimintansa taustoja.

Kaksi vanhempaa kertoi heistä prosessin myötä tulleen päättäväisempiä. He kertoivat, että he pystyivät pitämään paremmin kiinni päätöksistään ja toteuttamaan sanomisensa. He myös kertoivat, että oli tärkeää, että heidän lapsensa tiesivät nyt, että he pitävät sanoistaan kiinni:

”Meidän lapsi nyt jopa kuuntelee, jos mä käsken sen tekemään jotain, ku se tietää, että nykyään mä piän sen oman pääni, ei jää sillä tavalla.” (H4)

Yksi vanhempi kertoi hänen minäkuvansa muuttuneen ja rakentuneen uudella tavalla. Hän kertoi myös kunnioittavansa prosessin myötä itseään enemmän ja hänen itsetuntonsa oli nousut. Yksi vanhempi kertoi, että hän luotti itseensä aiempaa enemmän. Hän kertoi myös, että oli prosessin myötä ymmärtänyt, ettei hänen tarvitse olla muuta kuin on:

”Tämä niin ku elämä minun elämä ja sitten niin ku lasten elämä ja muuta ni se on niin ku minun et se ei oo kenenkää muun ja sitä ei niin ku voi sanoo et mää rää kukaa ei viranomaiset sano, että mä näyttelen et teillä pitäis olla tällä tavalla tai tuolla tavalla vaan mä tiän sen, että minun asiat on ihan minun, mä oon suht selväpäinen ihminen vaikka muut on aina välillä epäilykki sitä mutta että tuota sekii on semmonen, että niin ku eikä mun tarvii olla muunlainen välttämättä, jos en itse halua.” (H6)

Kolme haastatelluista kertoi, että MES-ohjelma oli vaikuttanut heidän ihmissuhteisiinsa, jos ihmissuhteisiin ei lasketa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Kaikki kolme kuvailivat, että muutokset olivat tapahtuneet heidän parisuhteessaan tai siihen liittyvissä asioissa. Yksi haastatelluista kertoi, ettei ollut haastatteluhetkellä parisuhteessa, mutta MES-prosessi oli muuttanut hänen tapaansa valita kumppani.

Yksi haastatelluista kertoi, että MES-ryhmän myötä hän vaatii parisuhteessaan enemmän arvostusta kumppanilta. Hän kuvaili, että aiemmin häntä on pidetty perheessä kynnyksimattona,

jonka yli oli kävelty, mutta nyt hän uskaltaa vaatia arvostusta muilta. Erityisesti hän kertoi vaativansa arvostusta kumppaniltaan:

”Joo parisuhteessa kyllä joo, parisuhteessa on semmonen, että mä vaadin niin ku mieheltä sitä, että se pitää minuu emäntänä, naisena, vaimona ja lapsen äitinä.” (H3)

Yksi haastatelluista kertoi, että MES-ryhmä ja siinä käyminen oli parantanut hänen parisuhdettaan, kun raskaita asioita ei enää tarvinnut puhua vain kotona. Kyseessä oli siis tilanne, jossa haastatellulla oli lapsia edellisestä suhteesta ja uudella puolisoilla ei ollut lapsia. Haastateltu koki, että puoliso ei lapsettomana aina voinut ymmärtää häntä:

”Kyllä tämmönen niin ku tää mikä mun mul on tää niin ku ongelma, tää rasittaa sitä suhdetta enemmän ku suhde pystyy sitä auttamaan et tuota ni kyllähän tää on niin ku auttaa myös sitä parisuhdetta tämmönen ryhmäkeskustelu, missä pystytää sitä, ettei mun tarvi tätä kaikkea vuodattaa sen siipan niskalle varsinkaa ku hänel ei oo lapsii ni ei voi aina niin ku ihan satasella olla mukana.” (H5)

8.5 Ryhmän ulkopuolella oleva tuki

Seuraavaksi esittelen tuloksia siitä, miten haastatellut kokivat ryhmän ulkopuolella olevan tuen. Viidellä vanhemmalla oli MES-ryhmän ohella käynnissä oheisvanhemmuusohjaus ja kahdella sitä oli ollut aiemmin. Esittelen heidän kokemuksiaan oheisvanhemmuusohjauksen merkityksestä. Lisäksi esittelen vanhempien esiin nostamia seikkoja yleisesti Neljä Astetta Oy:stä tai tukimuodoista.

Kaikki haastatellut, joilla oheisvanhemmuusohjausta oli meneillään haastatteluhetkellä, kokivat sen positiivisena asiana. Oheisvanhemmuusohjaajaa kuvailtiin tärkeäksi auttajaksi ja arjen tukijaksi. Yksi vanhemmista kertoi, ettei olisi selvinnyt ilman ohjaajaa eteenpäin omassa tilanteessaan.

Kaksi vanhemmista kertoi, että oheisvanhemmuusohjaaja pystyi antamaan heidän lapsilleen sellaista, mikä jäisi muuten puuttumaan. Toinen vanhemmista kertoi ohjaajan olevan lapsille arjessa miehen malli. Toinen vanhempi kertoi, että lapsella oli mahdollisuus saada oheisvanhemmuusohjaajalta jotain sellaista, mikä jäi puuttumaan, kun lapsi ei ollut tekemisissä toisen vanhempansa kanssa.

Kolme vanhempaa kertoi, että oheisvanhemmuusohjaaja on tukenut heitä omista päätöksistään ja valinnoissaan. Positiiviseksi koettiin, että ohjaajaan oli helppo ottaa ja saada yhteys esimerkiksi puhelimella. Haastatellut kuivailivat, että ongelmatilanteen sattuessa he olivat saattaneet soittaa ohjaajalle ja hakea tukea omalle toimintamallilleen tai ajatukselleen. Kaksi vanhempaa, jotka olivat jo loppusuoralla ohjelman läpikäymisessä, kuvailivat myös, että soittoja ei enää tarvittu, kuten aiemmin, koska luottamus omaan toimintaan oli vahvistunut.

”En mä nyt tiää, oonko mä enää niin kauheesti ohjaajalle soitellu, ehkä tossa puolessa välissä vielä oli sillee et mä siis mä oon aina tienny et, miten mun pitää tehdä, jos esimerkiksi meil lapsen kaa otettii yhtee, mä en saa sitä koskaa toimimaa mä olin aina soittamas ohjaajalle; nyt se teki sitä neuvo mitä mun pitää tehdä, teenkö mä silleen tälleen tuolleen, no just silleen, niin miun piti saada se varmistus, teenkö mä nyt oikein.” (H4)

Yksi vanhempi kertoi, että hänelle oli ollut tärkeää, että oheisvanhemmuusohjaajan kanssa käytiin läpi sellaisia asioita, joita hän itse toivoi. Kaksi vanhempaa kertoi, että oheisvanhemmuusohjaaja oli huomionnut ja muistuttanut heitä omista unelmista ja tarpeista, ja se oli tuntunut heistä hyvältä. Toinen näistä vanhemmista kertoi, että oheisvanhemmuusohjaaja oli esimerkiksi auttanut häntä kodin sisustuksessa:

”Sitte ku sieltä nousi niitä omia omien tarpeiden karttaa, ku teki niin sitten kivasti tämä tukihenkilö [oheisvanhemmuusohjaaja] sitten tarttui sit siihen, mitä sieltä niin ku nostettiin, että oli ihan semmosta sisustushommaa, apua sitte et en ois sitä sitte tohtinu tai älynnyt ehkä kysyä semmoseen apua.” (H7)

Muutama haastatelluista nosti esiin asioita ja tuen muotoja, jotka eivät sinällään liity aiemmin käsiteltyihin teemoihin, joten ne on koottu lyhyesti tähän kappaleeseen. Yksi vanhempi kuvaili Neljän Asteen palvelua tiiviiksi ja sellaiseksi, että yksin ongelmien kanssa ei tarvinnut jäädä. Hän korosti esimerkiksi sitä, että puhelimella saattoi aina saada kiinni jonkun henkilön, jos tuntui, että on tarvetta puhua. Hän kuvaili, että jos esimerkiksi ryhmän jälkeen jokin ryhmässä käsitelty asia jää vaivaamaan, voi ryhmän ohjaajalle soittaa ryhmän ulkopuolellakin ja puhua asian selväksi.

”Tässä on niin ku koko ajan joku on läsnä, saatavilla.” (H2)

Yksi vanhemmista kertoi tuen monimuotoisuudesta toisesta näkökulmasta. Hänen perheessään palvelu oli auttanut perhettä kriisitilanteessa, mutta vanhempi koki positiiviseksi sen, että kriisitilanteen hoitamisen lisäksi palvelulla oli ennalta ehkäisty mahdollisia tulevia kriisejä perheessä. Yksi haastatelluista taas kertoi hänestä positiivista olevan se, ettei MES-ryhmässä

ole niin sanotusti lastensuojelun kasvoja. Sen hän arveli auttavan siinä, että sellaisetkin vanhemmat, joilla oli negatiivisia kokemuksia lastensuojelusta, voisivat tulla MES-ryhmään mukaan.

”Onhan näitä näitä tapauksia, että sitte vanhemmat on niin ku ihan täysin sodassa niin ku lastensuojelun kanssa, mutta toisaalta sitte taas mä aattelen, et MES-ryhmä voi olla semmonen hyvinki tämmönen neutraali maaperä, joka niin ku ei, mä aattelin että sillä ei oo niin sanotusti lastensuojelun kasvoja.” (H6)

8.6 MES-ohjelman sopivuus eri ihmisille

Kun kysyin haastateltavilta kelle tai millaisille ihmisille he kokevat MES-ryhmän sopivan tai millaiselle henkilölle he sitä suosittelisivat, jokainen vastasi, että kaikille ihmisille. Kaksi vanhempaa korosti, että MES-ohjelman läpikäyminen sopii kaikille ihmisille, myös sellaisille, joilla ei itsellään ole lapsia:

”Mä väittäisin, että et että oli sitte perheellinen, tai perheetön, meillä on niitä taustoja siellä takana, kyl mä väittäisin, et siellä ois se ois hyvä niin ku ihan jokaisen meistä käydä läpitte, ku se oikeesti tuo näkökantaa siihen omaan omaan suhtautumiseen elämään ja muihin ihmisiin.” (H1)

Neljä vanhempaa korosti, että heistä MES-ohjelma sopii erityisesti murros- ja teini-ikäisten lasten vanhemmille ja sellaisille, joilla on ongelmia heidän kanssaan. Kolme vanhempaa kertoi, että he suosittelisivat muita aloittamaan palvelun aiemmin, kuin he. Tällä he tarkoittivat sitä, että heidän perheissään tilanteet olivat jo enemmän kärjistyneet, joten he pohtivat, että olisi hyvä, jos apua saataisiin perheisiin varhaisemmassa vaiheessa.

”Sopii ja suosittelen kaikille, kenellä on vähänkii ongelmia lasten ja nuorten kanssa, mitä aikasemmin niihin puuttuu ni sen nopeemmin ne saa käsitelty ja korjattuu sieltä ne virheet, ihan lämpimästi suosittelen kaikille.” (H3)

”Voi se olla, että jotkut esiteinien vanhemmat ehkä jo sitte niin ku niitten kannattais käydä tota vähä etukäteen, että ei kerkee niitä ongelmia niin paljo tulla.” (H7)

Yksi haastatelluista pohti, että ohjelmaan osallistuakseen ei tarvitse olla erityisesti verbaalisesti lahjakas, vaikka ryhmässä puhutaankin paljon. Hän pohti, että moni hiljainen tai ”jäyhinkin” henkilö pääsee ryhmään mukaan kuuntelemalla muita ja siitä rohkaistumalla. Vanhempi pohti samalla, että haaste on toki saada sellaiset henkilöt ryhmään mukaan.

9 Johtopäätökset ja pohdinta

Asiakkaiden kokemukset MES-ohjelmasta vaikuttivat olleen pääosin positiivisia, sillä ohjelma sai haastatteluissa monipuolisesti kiitosta ja kehuja. MES-ohjelmassa koettiin olleen monia sellaisia positiivisia piirteitä, joita aiemmissa tukitoimissa ei ehkä ollut. Esimerkiksi MES-ohjelman pituus koettiin pääosin vahvuudeksi ja aiemmista tukitoimista kysyttäessä vastauksissa kävi ilmi, että osa aiemmista tukitoimista oli koettu liian lyhyiksi kokonaisuuksiksi.

Haastateltujen vastauksissa oli paljon samaa kuin Susanna Erätulen syksyllä 2013 tekemisissä haastatteluissa ilmeni. Esimerkiksi ohjaajien läsnäolon luoma turva tuli esiin molemmissa yhteyksissä. Lisäksi korostui oman elämäntilanteen ja arjen parantuminen. Arki koettiin esimerkiksi tasapainoisemmaksi, rauhallisemmaksi ja paremmin jaksettavaksi kuin aiemmin. Myös itsetunnon ja itsetuntemuksen parantuminen näkyi molemmissa yhteyksissä.

Useampien haastateltujen vastauksista kuvastui sama asia kuin useammista tutkimustuloksista (esim. Pitkänen 2011) siitä, että he kokivat jääneensä huoltensa kanssa yksin tai, että sopivaa apua ei saatu perheen tilanteeseen. Useimmat kuitenkin kokivat MES-ryhmässä tulleen kohdatuiksi ja autetuiksi niin, että tunne yksin olemisesta oli lieventynyt. Monet kokivat tärkeäksi toisten samassa tilanteessa olevien kohtaamisen, mutta myös ohjaajan läsnäolo oli ollut monelle tärkeää.

Mielenkiintoista oli huomata, että haastatellut olivat osaltaan melko samanlaisissa elämäntilanteissa. Kaikilla haastatelluilla oli haastatteluhetkellä vähintään yksi teini-ikäinen lapsi. Haastattelujen joukossa ydinperheitä ei ollut yhtään. Yhdestä vanhemmasta tosin ei ole varmuutta, sillä hän ei tuonut parisuhdetilannettaan haastattelussa esiin. Haastatelluissa oli siis lähinnä yksinhuoltajia ja uusperheitä. On vaikea sanoa, onko tämä sattumaa, vai suuntautuu-ko palvelu nimenomaan enemmän tällaisille perheille tai onko tällaisissa perheissä enemmän kriisejä tai huolia, joihin tarvitaan apua. Jos kuitenkin taustalla on jotain tällaista, aie suunnata palvelua jatkossa yksinhuoltajille omissa ryhmissään, voi olla perusteltu ja hyvä toteutustapa.

Pohdin vanhempien suhtautumista ja ennako-odotuksia MES-ohjelmaan suhteessa heidän kokemuksiinsa aiempiin tukitoimiin. Pohdin, olisiko sellaisilla vanhemmilla, joilla oli entuudestaan negatiivisia kokemuksia erilaisista tukitoimista ja palveluista, enemmän negatiivisia odotuksia myös MES-ohjelman suhteen. Tällaista korrelaatioita en kuitenkaan havainnut, vaan asiakkaiden odotukset saattoivat mennä paljonkin ristiin edellisten tukitoimien kokemusten

kanssa. Kuitenkin kolme vanhempaa, jotka sanoivat, että aiemmista tukitoimista oli ollut hyötyä, kertoivat myös lähteneensä ennakkoluulottomasti MES-ohjelmaan mukaan.

MES-ohjelmaa kuvaillaan Neljän Asteen materiaaleissa jäsennellyksi ja loogisesti eteneväksi kokonaisuudeksi. Lisäksi MES-ohjelmaa kuvaillaan monipuolisesti eri elämänalueet kattavaksi kokonaisuudeksi. Tämä tuntui käyneen toteen, sillä vanhemmat kertoivat vastauksissaan, että ohjelman jäsentely tuntui mieltäsalta ja yhtä vastausta lukuun ottamatta he eivät olisi muuttaneet ohjelman sisältöjä. Kukaan haastatelluista ei kaivannut MES-ohjelman sisältöihin lisäyksiä, mikä kertoo siitä, että ohjelma on kattava ja laaja sisällöltään.

Useimmat vanhemmat kokivat ryhmässä saaneensa tai pystyneensä antamaan vertaistukea. Muiden samassa tilanteessa olevien kohtaaminen oli haastatelluille vanhemmille tärkeää. Kuten esimerkiksi Haarasen 2012 tutkimuksessa kerrottiin vanhempien tulevan erilaisiin ryhmiin tavataksaan muita vanhempia, tuntui MES-ryhmään tulemisella olevan samanlaisia syitä. Haarasen haastattelemat ensimmäisen lapsen vanhemmat halusivat ryhmään tullessaan kuulla muilta vanhemmilta käytännön vinkkejä lasten hoitamiseen. Myös MES-ryhmässä käyneet vanhemmat kokivat tärkeäksi ryhmässä muilta saadut käytännön vinkit lasten kanssa toimimiseen.

Kaikki haastatellut olivat saaneet MES-ohjelman kautta kokemuksen siitä, että oma arkielämä oli muuttunut. Muutoksia oli syntynyt hyvin monenlaisilla alueilla, kuten ihmissuhteissa, suhteissa lapsiin ja arjessa elämisessä. Esimerkiksi perhetyön tarkoitus on nimenomaan tukea perhettä ja vanhempia omassa arjessaan (Järvinen ym. 2012) ja tätä tavoitetta oli selkeästi tavoitettu MES-ohjelman kautta. Kokemukset oheisvanhemmuusohjauksesta olivat myös pääosin positiivisia ja sen kautta haastatellut olivat saaneet myös paljon tukea omaan arkeensa.

Se, että MES-ohjelmaa on suunniteltu toteutettavaksi esimerkiksi työttömien ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kanssa voi olla hyvinkin perusteltu sen perusteella, millaisia vastauksia haastatelluilta tuli kysyttäessä siitä, millaisille henkilöille MES-ohjelma sopii. Mielestäni paljon kertoo se, että kaikki haastatellut vastasivat, että ohjelma sopii kaikille ja kaikenlaisille ihmisille. Se kertoo ohjelman monipuolisuudesta, asiakasystävällisyydestä ja käytettävyydestä. Lisäksi mielestäni se, että vanhemmat olivat saaneet erilaisiin tilanteisiinsa paljon erilaista tukea ja muutoksia, kertoo siitä, että ohjelma soveltuu monenlaisille asiakkaille monenlaisiin elämäntilanteisiin.

Osa haastatelluista korosti myös, että MES-ohjelma sopii erityisesti nuorten ja teini-ikäisten vanhemmille. Nämä vastaukset toki johtuvat varmasti osittain siitä, että juuri kyseisillä vanhemmilla oli itsellään teini-ikäisiä lapsia, mutta heillä oli myös pienempiä lapsia. On mielenkiintoista, että he kokivat saaneensa apua tässä tapauksessa enemmän teinien kanssa toimi-

miseen kuin pienempien lasten vanhemmuuteen. Tähän syynä voi olla esimerkiksi teini-ikäisen lapset fyysiset ja psyykkiset muutokset, jotka vaikuttavat koko perheeseen, mutta kenties myös se, että teini-ikä oli perheessä uutta. Pienempien lasten kohdalla esiin tulevat haasteet oli kenties kertaan tai useampaan jo kohdattu, joten niitä pystyi hallitsemaan paremmin. Jäin kuitenkin miettimään, miksi ohjelma koettiin sopivaksi erityisesti teini-ikäisten vanhemmille.

Kun pohditaan MES-ohjelman vaikuttavuutta vanhempien elämään, on sitä mietittävä kokonaisuuksien kautta. Selvää on, että kaikki haastatellut vanhemmat kokivat MES-ohjelmasta tulleen heidän elämäänsä positiivisia vaikutuksia. Kaikki myös kokivat, että perheen tilanne oli parantunut prosessin myötä. MES-ohjelman vaikuttavuutta on vaikea kuitenkin arvioida, sillä sen lomassa kulkee muitakin palveluja, joiden erottelu voi olla asiakkaallekin hankalaa. Esimerkiksi oheisvanhemmuusohjaus kulkee käsi kädessä MES-ohjelman kanssa, joten voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta eritellä, mikä hyöty juuri MES-ohjelmasta on saatu, sillä palvelut tukevat tiiviisti toisiaan. Asiakkaalla saattaa lisäksi olla muita yhdenaikaisia tukitoimia ja parantuneen elämänlaadun syitä voi olla haastavaa arvioida, koska niin moni tekijä on vaikuttanut siihen.

Haastetta sen arvioimiselle, miten MES-ohjelma on vaikuttanut haastateltujen elämään, luo myös se, että osa vanhemmista oli käynyt ohjelmaa läpi vasta alle puoli vuotta. Loputkin olivat vasta prosessin loppusuoralla. Koska kenelläkään ei ollut kokemusta elämästä MES-ohjelman päättymisen jälkeen, ei voida arvioida esimerkiksi sitä, kuinka pitkäaikaisia vaikutukset ovat. Kiinnostavaa mielestäni olisi myös se, millaisia tuen tarpeita asiakkaille jää palvelun päätyttyä. Jatkavatko he esimerkiksi vielä muiden palveluiden parissa ja jos jatkavat, niin millaisten?

MES-ohjelma on laaja ja uusi aihe, josta riittäisi tutkittavaa myös muista näkökulmista. Laajempaa käsitystä ohjelman hyödyistä ja vaikuttavuudesta saataisiin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen kautta. Saamani laadullinen tieto on arvokasta ja ainutlaatuista, mutta niiden yleistäminen on mahdotonta, joten kvantitatiivinen tutkimus antaisi tietoa eri näkökulmasta. Myös oheisvanhemmuusohjauksesta voisi tehdä oman tutkimuksensa.

10 Oma oppimisprosessi

Tässä luvussa pohdin lyhyesti omaa oppimistani opinnäytetyöprosessin kuluessa. Mielestäni opin prosessin aikana paljon uutta niin teoreettisessa mielessä kuin käytännön menetelmissäkin. Mielenkiintoista mielestäni onkin uuden oppimisen korostuminen, sillä opinnäytetyön varsinainen tarkoitushan on tuoda esiin jo omaksuttuja tietoja ja taitoja.

Oma työskentelyni ja osaamiseni kehittyi mielestäni prosessin aikana huimasti. Seitsemän haastateltavaa oli hyvä paitsi tutkimuksellisesta, myös oppimisen näkökulmasta. Haastattelun taitoni kehittyivät mielestäni haastattelusta toiseen. Ensimmäisen haastattelun tiukempi struktuuri ja jäykähkö ilmapiiri muodostuivat muita haastatteluja pitkin aina vain rennompaan ja luovempaan suuntaan. Myöhemmissä haastatteluissa pystyin tekemään paremmin tarkentavia kysymyksiä ja myös osaltaan soveltamaan haastattelurunkoani siihen suuntaan, että haastattelusta tuli entistä mielekkäämpi, sujuvampi ja loogisempi kokonaisuus.

Aikataulutus oli mielestäni melko onnistunut. Syksyllä 2013 kulutin tarpeeksi aikaa aiheen suunnitteluun, pohtimiseen ja tutustumiseen ennen kuin lähdin varsinaisen työn pariin. Tein alussa selkeän aikataulutuksen kuukausisuunnitelmalla, joka piti melko hyvin. Ainoastaan litteroinnille olisi voinut varata suunnitelmaan enemmän aikaa. Oivalsin kuitenkin, että tekemällä alusta pitäen litteroinnin ja aineiston luokittelun huolellisesti, oli helpompaa alkaa kirjoittaa tuloksia ja niistä sai paljon irti.

Ohjaus sekä työelämästä, että koulusta tuki oppimistani. Ohjaavan opettajan kanssa kävimme enemmän pohtivaa dialogia, jossa sain oikeastaan itsekin pohtia vastauksia minua askarruttaviin kysymyksiin sen sijaan, että vastaukset olisi tarjoiltu minulle suoraan. Suorien ohjeistusten sijaan opettajani korosti omien rajausten ja menetelmällisten valintojen tärkeyttä, mikä oli minusta oppimisen kannalta tärkeää, vaikka joskus valintojen tekeminen oli todella vaikeaa. Työelämän ohjaus oli selkeää ja tiivistä. Heihin saatoin olla epäröimättä yhteydessä kysymyksissäni. Vaikka heillä oli selkeät raamit, millaista tietoa he haluavat, sain silti paljon vapautta kehittää työtä minua kiinnostavaan suuntaan. Hankaluutta aiheutti työelämän kaksi ohjaajaa, mutta oma aktiivisuus ja muistiinpanojen tekeminen siitä, mitä kenenkin kanssa on aiemmin puhuttu ja sovittu, helpotti huomattavasti yhteydenpidon haasteita.

Tärkeää mielestäni oli se, että toimin itse aktiivisesti ja itseohjautuvasti. Hain ohjaajilta ja opettajalta ohjausta ja apua, kun koin tarvitsevani sitä, eikä niinkään toisin päin. Langat pysyivät siis koko ajan hyvin omissa käsissäni. Oli myös tärkeää, että itse seurasin prosessiani esimerkiksi aikataulun pitävyyden suhteen. Myös oman työn kriittinen arviointi oli tärkeää, jotta pystyin hakemaan paremmin ohjausta työlleni.

Koen, että opinnäytetyön tekeminen saattoi minulle lastensuojelutyön uuteen valoon. Oivalsin, millaisia puutteita ja ongelmakohtia lastensuojeluun ja perheiden tukemiseen sosiaalialalla liittyy ja, millaisin keinoin asiaa voitaisiin parantaa. Sain myös prosessin aikana käsityksen siitä, miten avohuoltoon ja perheiden tukemiseen panostaminen vaikuttaa monen perheen tilanteeseen ja kunnallisiin ja valtakunnalliseen tasoon. Esimerkiksi sijoitusten välttämisen säästää huomattavia kuluja kunnilta.

Opinnäytetyön tarkoitus on näyttää toteen sitä osaamista, mitä itsellä on koulutuksen myötä kertynyt. Jäin pohtimaan tuon tarkoituksen täyttymistä, sillä koen, että opin ehdottomasti enemmän uutta kuin toin esiin jo kertynyttä osaamistani. Toki sitäkin tuli esiin, mutta koen, että oppimisprosessi oli minulle merkittävämpi kuin jo opitun hyödyntäminen. Enhän ollut esimerkiksi koskaan aiemmin tehnyt tutkimusta.

11 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä luvussa pohdin tutkimuksena eettisiä ja luotettavuuteen liittyviä näkökulmia. Tutkimuksen teossa tärkeä osa on arvioida sitä, mitä on tehty. Tässä luvussa pohdin siis lähinnä käyttämiäni menetelmällisiä valintoja ja niiden suhdetta tutkielmaani ja sen tuloksiin.

Tutkimuksen tekeminen on täynnä eettisiä kysymyksiä. Eettinen pohdinta alkaa jo aiheen valinnasta, kun tutkijan täytyy miettiä esimerkiksi sitä, mikä on tutkimuksen tarkoitus ja kenen ehdoilla tutkimusta tehdään. Ihmisiä tutkittaessa eettisyys on erittäin tärkeää, sillä on varmistettava esimerkiksi tutkittavien suostumus, pohdittava, mitä tietoja heille annetaan ja millaisia mahdollisia riskejä tutkimukseen osallistumiseen liittyy. Osa tutkimuksen eettisyyttä on myös täysivaltainen rehellisyys, johon liittyy esimerkiksi se, ettei tekstiä plagioida muualta, tuloksia yleistetä ilman kritiikkiä tai raportointi ole harhaanjohtavaa tai puutteellista. (Hirsjärvi ym. 2005: 26-28.)

Tutkimukseni toteutui kaikilta osin eettisiä näkökulmia kunnioittaen. Tärkeää minusta oli tehdä haastatelluille selväksi, mihin ja he ovat osallistumassa, mikä on työn merkitys ja tarkoitus sekä miten tietoja hyödynnetään. Tärkeää oli myös, että kaikki haastatellut olivat mukana vapaaehtoisesti ja haastattelut toteutettiin heidän ehdoillaan. Esimerkiksi mielipahaa tuottaviin kysymyksiin ei tarvinnut vastata ja kysymyksiin sai vastata juuri sillä tarkkuudella kuin itse halusi.

Haastateltujen yksityisyyden suojaaminen oli myös tärkeä asia opinnäytetyötä tehdessäni. Lastensuojeluasiakkuus voi olla monelle arka ja kipeä asia. Haastatelluille luvattiin anonymiteetti tuloksien julkaisun suhteen, mistä on ehdottoman tärkeä pitää kiinni. Pohdin tuloksia kirjoittaessani paljon sukupuolen esiin tuomista kirjoittaessa. Haastatelluista vain yksi oli mies ja käsitykseni mukaan miehet ovat muutenkin MES-ryhmissä vähemmistössä, joten koin, että hänen anonymiteettinsä oli enemmän vaarassa, kuin haastateltujen äitien. Siksi en ottanut mukaan sitaatteja, joissa hän olisi puhunut itsestään isänä. Tein myös päätöksen kirjoittaa tuloksiin haastatelluista vanhempina, koska mielestäni tuloksien kannalta ei ollut oleellista, onko kyseessä äiti vai isä. Anonymiteettiä suojasin myös kirjoittamalla haastateltujen lapsista nimityksellä lapsi, ei esimerkiksi tytär tai poika tai muunnelluilla etunimillä.

Huomioin eettisyyden myös koko kirjoitusprosessin ajan kuvaamalla suoraan ja rehellisesti prosessia. Tein jatkuvaa pohdintaa siitä, millaiset asiat vaikuttavat työni eettisyyteen ja luotettavuuteen ja kirjasin asioita ylös. Kirjallisuutta ja muuta materiaalia käytin työssäni ainoastaan omin sanoin selostettuna. Tärkeää työskentelyssäni oli myös pyrkiä kriittiseen suhtautumiseen niin lähdemateriaalin kuin oman aineistoni suhteen, vaikka se olikin joskus haastavaa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on aina haaste. Määrälliselle tutkimukselle on luotu erilaisia mittareita, joilla luotettavuutta voidaan mitata, mutta niitä ei suoraan voi soveltaa laadulliseen tutkimukseen, vaikka jotkut tutkijat niin tekevätkin (Rantanen 2014). Tällaisia mittareita ovat esimerkiksi tutkimuksen reliabelius ja validius. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kartoittamisellekin on olemassa kuitenkin omia menetelmiään. Yksi keskeisen luotettavuutta lisäävä tekijä on se, kuinka tarkasti tutkija on selittänyt työssään tekemässä valinnat ja työvaiheet. Kaikki vaiheet olisi kuvattava mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi 2005: 216-217.)

Oman tutkimukseni luotettavuutta lisää oma toimintani, jossa olen sitoutunut hyviin tutkimuskäytäntöihin. Käsittelin aineiston asiallisesti sieltä mitään poistamatta, lisäämättä tai muuttamatta. Ainoat tekemäni muutokset olen kirjannut aineiston käsittelyä koskevaan lukuun. Muutenkin olen pyrkinyt kirjoittamaan avoimesti ja totuudenmukaisesti kaikki prosessini vaiheet. Toisinaan se oli haastavaa, sillä lukijan asemaan asettuminen oli haastavaa. Kaikki prosessin vaiheet olivat itselle selviä, joten tarkentavien selityksien kirjaaminen saattoi helposti unohtua aluksi.

Haastateltavien valinta on aina oma eettinen ja tutkimuksen luotettavuuteen liittyvä kysymys. Jäin pohtimaan, oliko sillä, että Neljä Astetta Oy:n omat työntekijät valitsivat tunteensa asiakkaat, vaikutusta tuloksiin. Haastateltaviksi haluvia oli ensinnäkin enemmän kuin mukaan mahtui, joten heistä täytyi tehdä karsintaa. Haastateltavat valittiin lopulta osittain elämäntilanteen mukaan. Sellaisia, joille työntekijät arvioivat haastattelun olevan elämäntilannetta raskauttava tekijä, ei valittu mukaan. Toisaalta mietin sitä, että jos henkilöt ovat kertoneet halukkuuteensa osallistua haastatteluun, ovat tietoisia, millaisista asioista haastattelussa on kyse ja kokevat olevansa valmiita jakamaan kokemuksiaan, heille pitäisi antaa mahdollisuus osallistua. Ymmärrän näkökulman auttaa asiakasta elämäntilanteen hallinnassa ehkäisemällä raskaiden asioiden elämään lisääntymistä, mutta koska asiakkaat ovat aikuisia ihmisiä, heillä on myös kyky pohtia, mihin haluavat ja voivat osallistua.

Ohjaajan läsnäolo haastattelutilanteissa oli yhteistyökumppanin edellytys haastattelujen tekemiseen. Heidän läsnäoloon on mielenkiintoista pohtia haastattelutilanteen kannalta. Uskon, että ohjaaja toi haastateltavalle turvaa tilanteeseen, mutta toisaalta se saattoi luoda

jotain jännitteitäkin tilanteeseen. Osassa haastatteluissa ohjaaja oli enemmän hiljainen seuraaja, joka osallistui keskusteluun kysyttäessä, toisissa taas ohjaaja oli keskustelun aktiivinen osallistuja. Huomasin näissä haastatteluissa eroja, sillä aktiivinen ohjaaja sai haastateltavat puhumaan sellaisista aiheista ja seikoista, joita hiljaisempien ohjaajien kanssa ei tullut esiin. Mietin tämän tiedon käyttökelpoisuutta tuloksien kirjaamisessa, sillä asiat eivät olleet haastateltujen itsensä esiin tuomia. Tarkoituksena oli nimenomaan huomioida, millaisia asioita haastatellut toivat itse esiin haastatteluissa.

Kaiken kaikkiaan eettisyys ja luotettavuus olivat koko opinnäytetyöprosessin ajan mielessäni, mikä on tärkeää. Jatkuva kriittinen pohtiminen oli työn kannalta välttämätöntä. Kriittisyyttä tukivat prosessin aikana tuottamaani materiaalia lukeneet henkilöt, jotka johdattivat minua kin kyseenalaistamaan omaa tekstiäni ja materiaaliäni.

Lähteet

4 Astetta Oy. Viitattu 2.11.2013.
<http://www.4astetta.fi/>

Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa. 2009. Viitattu 15.3.2014
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/avohuollon_tukitoimet

Erätuli, S. 2013. Tiivistelmä haastatteluista.

Ferguson, H. 2011. Child protection practice. Palgrave macmillan.

Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot. Viitattu 2.1.2014.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0968-8/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakes. Vastapaino Oy. Helsinki. Viitattu 23.1.2014.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>

Hellsten, T. 2001. Elämän paradoksit - Saat sen mistä luovut. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hellsten, T. 1999. Virtahepo olohuoneessa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Uudistettu painos. Kariston Kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Huostaanotto. 2012. Viitattu 10.3.2014.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/huostaanotto

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi - Perhetyön arkea. 2. Uudistettu painos. Bookwell Oy. Porvoo.

Kangas, U. 2004. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2011. Lastensuojelu 2010. THL. Viitattu 23.1.2014.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf

Kristeri, I. Uud. 2011. Tule lähelle, mene pois. Kariston Kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 1983. Viitattu 28.4.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20lapsen%20huollosta%20ja%20tapaamisoikeudesta>

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Toim. Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Lastensuojelulaki. 2007. Viitattu 4.11.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun käsikirja. 2013. Viitattu 10.4.2014.
<https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>

Lastensuojelun perusta. 2013. Viitattu 4.11.2013.
<http://www.lastensuojelu.info/fi/lastensuojelun-perusta.html>

Liian hajanainen tuki vanhemmille estää perheiden jälleenyhdistämistä lastensuojelussa. 2013. Tiedote. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 10.2.2014.
http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/tiedotteet_2013/liian_hajanainen_tuki_vanhemmille_estaa_perheiden_jalleenyhdistamista_lastensuojelussa.3075.news

MES-ohjelma. 2014. Viitattu 15.2.2014.
<http://www.4astetta.fi/MES.aspx>

MES-ohjelman toteutus käytännössä. 2014. Viitattu 20.2.2014.
<http://www.4astetta.fi/MES/MESohjelmantoteutus.aspx>

Mikä MES-ohjelma on ja miten sitä toteutetaan? Viitattu 6.11.2013.
<http://www.4astetta.fi/MES/MikaMESonjamentositatoteutetaan.aspx>

Miten MES on syntynyt? Viitattu 2.11.2013.
<http://www.4astetta.fi/MES/MitenMESonsyntynyt.aspx>

Monimuotoinen rakkaus on lapsen keskeisin tarve ja oikeus. 2014. Viitattu 15.2.2014.
<http://www.4astetta.fi/Monimuotoinenrakkaus.aspx>

Perhehoito on yksilöllinen vaihtoehto. 2014. Viitattu 10.3.2014.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/perhehoito

Perttula, J. 2009. Teoksessa Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta - ymmärtäminen. Toim. Perttula, J. & Latomaa, T. Lapin yliopistokustannus.

Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. THL. Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere. Viitattu 3.1.2014.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/27f8cf8eb-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d>

Pietikäinen, A. 2010. Joustava mieli. Vapaudu stressin, uupumuksen ja masennuksen yliotteesta. Duodecim. WS Bookwell Oy. Porvoo.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lasten huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro. 26. Viitattu 5.11.2013.
http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Pitkäranta, A. 2010. Laadullisen tutkimuksen tekijälle. Työkirja. Satakunnan AMK. Viitattu 10.2.2014.
http://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf

Rantanen, T. 31.1.2014. Luento.

Ruxton, S. 2005. What about us? Children's rights in the European Union. Next Steps. Euronet. Viitattu 10.2.2014.
<http://pendientedemigracion.ucm.es/info/polinfan/2006/area-lectura/mod-2/childrens-rights-eu.pdf>

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Sijaishuoltoa huostaan otetuille. 2012. Viitattu 20.3.2014.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/sijaishuolto

Suomen perustulaki. 1999. Viitattu 28.4.2014.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Takanen, K. 2011. Tunne lukkosi. Vapaudu tunteiden vallasta. WSOY. Helsinki.

Toimiva lastensuojelu. 2013. Viitattu 15.3.2014.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26809.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Uuden sukupolven lastensuojelua. 2014. Viitattu 15.2.2014.
<http://www.4astetta.fi/Uudensukupolvenlastensuojelu.aspx>

Vanhemmuus- ja verkostotyön MES-ohjelma. 2013. Esite.

Viidennes kuntien menoista kohdistuu ostopalveluihin. 2013. Kuntalehti. Viitattu 10.2.2014.
<http://www.kuntalehti.fi/Ajankohtaista/Kuntautiset/2013/Sivut/Viidennes-kuntien-menoista-kohdistuu-ostopalveluihin.aspx>

Liite 1 Haastattelukysymykset

Taustaa:

- Kerro hieman perheestäsi, keitä siihen kuuluu?
- Miten tulit mukaan MES-ohjelmaan? Mistä kuulit siitä?
- Milloin kuulit ensi kertaa? Milloin aloitit ohjelman?
- Millainen perheenne tilanne oli, kun kuulit ohjelmasta ja lähdit mukaan?
- Mitä ajattelit ennalta MES-ohjelmasta?
- Olitko/olitteko saanut/saaneet jonkinlaista tukea vanhemmuuteen ennen MESiä? Mistä? Millaista? Oliko siitä hyötyä? Millaista?

Ohjelman sisältö ja läpikäyminen:

- Miltä ohjelman sisällöt tuntuivat? Mikä oli kiinnostavinta, tarpeellisinta, tärkeintä?
- Olisitko ottanut jotain pois tai lisännyt? Mitä? Miksi?
- Mitä mieltä olit yksilötyöskentelystä? (Oheisvanhemmuusohjaus)
- Mitä mieltä olit ryhmätyöskentelystä?
- Miten koit vertaistuen? Miltä tuntui jakaa omia kokemuksiaan muille ja kuulla muiden kokemuksia?
- Oliko/onko työskentelytahti ja prosessin pituus sopiva? Olisitko muuttanut niitä jotenkin? Miten?
- Miten ajatukset ja tunteet työskentelystä muuttuivat prosessin aikana? (Olitko esimerkiksi aluksi epävarma tai innostunut, mutta prosessin myötä tilanne muuttui?)

Hyödyt ja nykyisyys:

- Mitä olet saanut / perheesi on saanut ohjelmasta omaan arkeenne? Miten se näkyy elämässäsi?
- Oletko saanut jotain konkreettisia työkaluja / toimintamalleja / tapoja arkeenne ohjelmasta? Mitä?
- Miten koet vanhemmuutesi muuttuneen prosessin aikana?
- Mitä jäät kaipaamaan ohjelmasta tai prosessista sen päättyessä?
- Miten perheen tilanne on muuttunut prosessin aikana?
- Miten prosessi on vaikuttanut sinuun itseesi? Entä perhe-elämään?
- Kenelle mielestäsi ohjelma sopii?

Liite 2 Aineiston luokittelu

Ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
"Öö ehkä vähän olin silleen niinku varauksellinen"	Suhtauduin varauksellisesti	Ennako-odotukset MES-ryhmästä	Ennen MES-ohjelmaa	MES-ohjelma palveluna
"Mulle oli kyllä. Kyllä mulle oli ainaki. Ettei tarvi jäähä tietysti näitten kriisien kanssa yksin."	Aiemmistä tukitoimista oli apua.	Kokemuksia aiemmistä tukitoimista	Ennen MES-ohjelmaa	MES-ohjelma palveluna
"Ohjelman sisällöt on sinänsä ollu ollu niinku sanotaan melko kevyestä aika haastavaan."	Ohjelman sisällöt ovat vaihdelleet kevyen ja haastavan välillä.	Ohjelman sisällöt	Palvelun käytännöt	MES-ohjelma palveluna
"Kyllä mä olen ihan vaikka kerran viikossa valmis käymään jos vaan mahdollista."	Olisin valmis käymään ryhmässä kerran viikossa.	Työskentelytahti	Palvelun käytännöt	MES-ohjelma palveluna
"Siis kyllähän se tuntuu pahalta, että tämmöstä voi olla."	Muiden kokemusten kuuleminen tuntuu pahalta.	Ryhmässä heränneet tunteet	MES-ryhmässä oleminen	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Kyl mä aattelen et ryhmässä työskentely on aina enemmän antosampaa myöski."	Ryhmätyöskentely on antoisaa.	Ryhmässä oleminen ja muiden kohtaaminen	MES-ryhmässä oleminen	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Ei oo ollu vaikeeta ruveta puhumaan yhtää mistään niin ku mie varmaa sillo alkuu sanoinki."	Ryhmässä puhuminen ei ole ollut vaikeaa.	Kokemusten jakaminen ryhmässä	MES-ryhmässä oleminen	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset

"Alun perin jopa osaan jopa kunnioittaa itteeni."	Osaan kunnioittaa itseäni.	Oma jaksaminen	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Mä oon saanu äitinä auktoriteetin takas."	Olen saanut äitinä auktoriteetin.	Vanhemmuus ja vanhempana toimiminen	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Ajattelen asioiden nimenomaan sitä mikä on niiden seuraus."	Ajattelen asioiden seurauksia.	Oma toiminta arjessa	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Ja koulutyön tukemista et ihan läksyjen tekemistä lasten kans yhessä."	Tuen lasten koulunkäyntiä.	Käytännön uudet toiminta- ja ajattelumallit	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Itsetunto on noussu huomattavasti."	Itsetuntoni on noussut.	Muutokset itsessä	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Kumppania minulle ei nyt tällä hetkellä oo, mutta hänen valinta on aivan erilaista."	Valitsen kumppanin eri tavalla kuin aiemmin.	Muutokset ihmissuhteissa	Ryhmästä tulleet muutokset elämään	MES-ryhmän kautta saadut kokemukset
"Oheisvanhempain siinä on niin on ollu ihan äärimmäisen tärkeä."	Oheisvanhemmuus-ohjaus on ollut tärkeää.	Oheisvanhemmuus-ohjauksen merkitys	Ryhmän ulkopuolella oleva tuki	Ryhmän ulkopuoliset kokemukset
"Mutta tässä tässä oot niin ku koko ajan joku on läsnä. Saatavilla."	Apua on jatkuvasti saatavilla.	Muu tuki	Ryhmän ulkopuolella oleva tuki	Ryhmän ulkopuoliset kokemukset
"No ensin sanosin,	Suosittelen kaikil-	Palvelun suositte-	Palvelun suo-	Ryhmän

että ihan kaikille suosittelen.”	le.	leminen muille	sitteleminen muille	ulkopuoliset kokemukset
----------------------------------	-----	----------------	---------------------	-------------------------